

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΤΕΧΝΗ - ΑΓΩΓΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΤΥΘΥΝΤΗΣ Λ. ΘΑΛΑΜΙΩΤΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ Α. Ι. ΡΑΛΛΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6

ΤΕΥΧΟΣ 11-12 ΝΟΕΜΒΡΗΣ - ΔΕΚΕΒΡΗΣ 1934

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Τί νάταν πού προσμέναμε στῆς πλήξης τῆ σιγή
καί ξέφτιζε τὰ νεῦρά μας κ' ἔδερνε τὴν ψυχὴ μας ;
Τί νάταν πού δὲν πρόσβαλλε οὔτε θράδου κι' οὔτε αὐγὴ,
νάρθη νὰ ξαναβίψη τὴν ξεθωριασμένη ζωὴ μας ;
Ὁ χωρισμός μας, — μὲς σὲ νύχτα ἀργόφαντο φεγγάρι,
πού θάδειχνε τοῦ καθενός μας ποῖο στρατὶ νὰ πάρη.

ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Γαλήνεψε· κι' ἀπὸ τὸν κάθο τὸ κράδι ἐφάνη·
σκυφτὸ κι' ἀργὸ μπουκάροντας στὸ ἀκύμαντο λιμάνι.
Μὲ ξάρτια κι' ἄλμπουρα σπασμένα καὶ πανιὰ σκισμένα
στῶν νησιωτῶν, πού τὸ κοιτοῦν, τὰ μάτια τὰ θλιμμένα
φαντάζει σὰν ἀγνοιστής, πού ἀπὸ τὸν πόλεμο γυρνάει
καὶ κρύβει τίς λαθωματιῆς μὲς στὰ κουρέλια πού φοράει.

ΕΛΠΙΔΑ

Ἐβλογητὴ ἡ στιγμή πού φέρνει μιὰν καινούργια ἐλπίδα
γιὰ κάτι πού δὲν ἄγγιξα, δὲν ἀκουσα, δὲν εἶδα
καὶ πού μου τῶπλασαν Καρδιὰ καὶ Νοῦς ἀγκαλιασμένοι
καὶ λάμπει ἐντὸς μου σὰν Αὐγούστου ἡμέρα ἡλιολουσμένη...
. ...Χαρὰ στὸν πού τῆ ζήση του μ' ἐλπίδες ξεπλανᾷ·
κι' ἄλλι στὸν πού γι' ἀνέλπειδο ταξίδι ξεκινᾷ.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΓΚΑΙΤΕ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

(Συνέχεια)

Στὰ λόγια αὐτὰ ἔκαμε μιὰν ἀπότομη κίνηση· τὸ γεράκι πέταξε ἀπ' τὸ χέρι του, αὐτὸς ὁμως ὤρμησε πάνω στὴν πεντάμορφη. Ἐκείνη ἐτέντωσε τὰ χέρια νὰ τὸν κρατήσῃ πέρα, μὰ ἔτσι τὸν ἄγγισε πιὸ γρήγορα. Ἔχασε τότε τὶς αἰσθήσεις του κι ἔπεσε μὲς στὴν ἀγκαλιά της. Τρελλὴ ἀπὸ τρόμο ὡς ἔνοιωσε τὸ ὠραῖο ἐκεῖνο βάρος, ἔβγαλε μιὰ φωνὴ κ' ἔκανε πίσω, καὶ τὸ πανώριο παλληκάρι γλιστρούσε ἀπὸ τὰ χέρια της κ' ἔπεσε ἄψυχο στὴ γῆ.

Τὸ δυστύχημα εἶχε γίνει! Ἡ γλυκεῖα Λίλια, ἀσάλευτη, μὲ μάτια ὀρθά-νοιχτα κοιτοῦσε τὸ ἄψυχο τὸ πτώμα. Ἡ καρδιά της λὲς κ' εἶχε σταματήσει μὲς στὰ στήθια της, κ' εἶχε στερέψει ἀπὸ τὰ μάρμαρα της τὸ δάκρυ. Τοῦ κάκου προσπαθοῦσε τὸ σκυλλάκι της ἕνα καλὸ της νεῦμα νὰ κερδίσῃ· ὅλος ὁ κόσμος εἶχε νεκρωθῆ μαζί μὲ τὸ φίλο της. Ἡ βουβὴ της ἀπελπισία καμμιά βοήθεια δὲ ζητοῦσε γύρω της γιὰτ' ἤξερε πὼς καμμιά δὲν ὑπῆρχε βοήθεια.

Τὸ φίδι ὡς τόσο ἐμπῆκε σὲ μεγάλη κίνηση· θάλεγε κανεὶς πὼς ἔβαλε στὸ νοῦ του κάποιον τρόπο σωτηρίας, καὶ τὰ παράξενα στριφογυρίσματά του χρησίμεψαν ἄληθινὰ γιὰ νὰ ἐμποδίσουνε γιὰ λίγο τὶς ἄμεσες τοῦλάχιστον κι ἀπαίσιες συνέπειες τοῦ δυστυχήματος. Σχημάτισε γύρω ἀπὸ τὸ πτώμα ἕναν τεράστιο κύκλο μὲ τὸ εὐλύγιστο σῶμα του, ἔπιασε τὴν ἄκρη τῆς οὐρᾶς του μὲ τὰ δόντια του κι ἀπόμεινε ἀκίνητο.

Σὲ λίγο, ἦρθε μιὰ ἀπ' τὶς ὁμορφες κοπέλλες τῆς Λίλιας, ἔφερε τὸ φιλιτισμένο σκαμνάκι καὶ μ' εὐγενικὲς χειρονομίες, κάλεσε τὴν πεντάμορφη κυρὰ της νὰ καθῆσθαι· εὐθὺς ἔπειτα ἦρθε ἡ δεύτερη, κρατώντας ἕνα κόκκινο σὰν τὴ φωτιά μαγνάδι, ὄχι τόσο γιὰ νὰ σκεπάσῃ ὅσο γιὰ νὰ στολίσῃ τὸ κεφάλι τῆς κυρᾶς της· ἦρθε κ' ἡ τρίτη καὶ τῆς ἔδωσε τὴν ἄρπα. Δὲν εἶχε ἀκόμα καλὰ-καλὰ ἀκουμπήσει ἀπάνω της τὸ λαμπρότατο ὄργανο καὶ βγάλει ἀπ' τὶς χορδὲς τοὺς πρώτους γλυκοὺς ἤχους, ὅταν ἡ πρώτη ξαναγύρισε κρατώντας ἕνα στρογγυλὸ καὶ λαμπερὸ καθρέφτη, ἐστάθηκε μπρὸς στὴν πεντάμορφη, τὸν ἔστησε στὰ μάτια της μπροστά καὶ τῆς ἔδειξε τὴ μαγευτικώτερη πού γίνεται μέσα στὴ φύση εἰκόνα. Ἡ θλίψη μεγάλωνε τὴν ὁμορφιά της, τὸ πέπλο τῆς γοητείας της, ἡ ἄρπα τῆς χάρις της, ἔτσι, πού ὅσο κι ἂν εὐχοῦσαν κανεὶς ν' ἀλλάξῃ ἢ θλιβερότῃ της θέση, τόσο καὶ ποθοῦσε ν' ἀκλείνει γιὰ πάντα μὲς στὸ νοῦ του τὴν εἰκόνα ἐκείνη ὅπως στεκόταν ἐκεῖ δὲ μπροστά του.

Ἐρριξε μιὰ βουβὴ ματιὰ μὲς στὸν καθρέφτη, κ' ἔπειτα ἔκαμε τὶς χορδὲς πότε νὰ βγάζουν τοὺς συγκινητικώτερους τόνους καὶ πότε, σὰν ἡ θλίψη της μεγάλωνε, ν' ἀντιλαλοῦν σπαραχτικὰ τὸν πόνο της. Ἄνοιξε κάνα-δυὸ φορὲς τὸ στόμα γιὰ νὰ τραγουδήσῃ, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε νὰ βγάλῃ φωνή. Τέλος ἡ λύπη της ἐξέσπασε σὲ θρήνους· δυὸ κοπέλλες της ἔτρεξαν νὰ τὴν κρατήσουν καὶ νὰ τὴ βοηθήσουν, ἡ ἄρπα ἔπεσε ἀπ' τὴν ἀγκαλιά της, καὶ μόλις πρόφτασε ἡ μιὰ νὰ τὴν ἀρπάξῃ καὶ νὰ τὴν παραμερίσῃ.

— Ποιὸς θὰ μᾶς φέρῃ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ λυχνάρι, προτοῦ νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος; ψιθύρισε τὸ φίδι ἐλαφρὰ μὰ καθαρὰ καθαρά· οἱ κοπέλλες ἐκοιτάχτηκαν καὶ τὰ κλάματα τῆς Λίλιας δυναμώσαν. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ξαναγύρισε λαχανιασμένη ἡ γυναῖκα μὲ τὸ καλάθι.

— Ἐχάθηκα, σακατεμένη θὰ μείνω! ἐφώνασε· γιὰ ἰδέστε ἐδῶ, σχεδὸν ἐσβύστηκε τὸ χέρι μου· οὔτε ὁ περαματάρης οὔτε ὁ Γίγαντας θελήσανε νὰ μὲ περάσουν πέρα, γιὰτ' εἶμαι ἀκόμη χρωμένη στὸ νερό. Τοῦ κάκου ἐπρόσφερα ἕκατὸ κουνουπίδια καὶ ἕκατὸ κρεμμύδια. Τὰ τρία κομμάτια θέλουνε μονάχα, καὶ μήτε φύλλο ἀπὸ ἀγγινάρα βρίσκεται σὲ τοῦτα ἐδῶ τὰ μέρη.

— Λησμόνησε τὰ βάσανά σου, εἶπε τὸ φίδι, καὶ κοίταξε νὰ μᾶς βοηθήσῃ· ἴσως ἔτσι νὰ σωθῆς καὶ σύ. Τρέξε ὅσο μπόρεις πιὸ γρήγορα καὶ ψάξε ναῦρης τὰ Τελώνια· ἔχει ἀκόμη πολὺ φῶς καὶ δὲ θὰ μπορέσῃς νὰ τὰ ἰδῆς, ἴσως τὰκούσης ὁμως νὰ γελοῦν καὶ νὰ χοροπηδᾶνε. Ἄν κάνουν γρήγορα, προφταίνουν νὰ τὰ περάσῃ ὁ Γίγαντας ἀπάνω ἀπ' τὸ ποτάμι καὶ τότε θὰ μπορέσουν νὰ βροῦν καὶ νὰ μᾶς σταίλουν τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ λυχνάρι.

Ἡ Γερόνισσα ἔτρεξε ὅσο μποροῦσε, καὶ τὸ φίδι ἐφάνηκε νὰ περιμένη, ὄχι μὲ λιγώτερη ἀπὸ τὴ Λίλια ἀνυπομονησία, πότε νὰ γυρίσουνε κ' οἱ δυό. Κατὰ κακὴ ὁμως τύχη, ὁ ἥλιος πού ἔγερνε μόνο τὶς κορφὲς χρύσωνε πιά τῶν δέντρων τοῦ ρουμανιοῦ, κ' ἴσκιοι μακροὶ ἀπλωνόντανε πάνω ἀπ' τὴ λίμνη κι ἀπὸ τὰ λιβάδια. Τὸ φίδι ὅλο σάλευε ἀνυπόμονα κ' ἡ Λίλια δὲν ἀπόσταινε νὰ κλαίῃ.

Στὴ δύσκολην ἐκείνην ὥρα τὸ φίδι ὅλο καὶ κοίταγε τριγύρω, γιὰτὶ φοβόταν πὼς ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ὁ ἥλιος θὰ βασίλευε, ἡ σήψη θὰ περνοῦσε τὸ μαγικὸ του κύκλο καὶ θᾶδραχνε ἀκατάσχετα τῶμορφο παλληκάρι. Τέλος εἶδε ψηλὰ μὲς στὸν αἶθρα τὸ γεράκι, πού τὸ χτυποῦσαν οἱ στερνὲς τοῦ ἡλίου ἀχτίδες καὶ τοῦ ματοβάφαν τὰ φτερά. Τινάχτηκε ἀπὸ τὴ χαρὰ του γιὰ τὸ καλὸ σημάδι, καὶ δὲ γελάστηκε, γιὰτὶ σὲ λίγο εἶδαν τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ λυχνάρι νὰ γλιστροῦν ἀπάνω ἀπὸ τὴ λίμνη, σὰν νὰ φοροῦσε παγοπέδιλα.

Τὸ φίδι δὲν ἄλλαξε διόλου τὴ στάση του· ἡ Λίλια ὁμως πετάχτηκε πάνω καὶ τοῦ φώναξε:

— Ποιὸ καλὸ πνεῦμα σὲ στέλνει τὴ στιγμὴ αὐτή, πού ἔχουμε τόσο τὴν ἀνάγκη σου καὶ τόσο λαχταροῦσαμε νάρθῃς;

— Τὸ πνεῦμα τοῦ λύχνου μου μὲ φέρνει, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας, καὶ τὸ γεράκι μ' ὠδήγησε ὡς ἐδῶ. Ὅταν ἔχουν τὴν ἀνάγκη μου, ὁ λύχνος μου τριζοβολάει, καὶ τότε ὅλο κοιτάω ψηλά, νὰ ἰδῶ κάνα σημάδι· ἕνα πουλὶ ἢ κάποιον μετέωρο μοῦ δείχνουν τοῦρανοῦ τὸ μέρος, πού πρέπει νὰ κατευθυνθῶ. Ἡσύχασε, Πεντάμορφη! Ἄν θὰ μπορέσω νὰ βοηθήσω, δὲν τὸ ξέρω· ἕνας μονάχος δὲ φελαῖ, παρὰ ὅταν ἐνωθῆ μὲ ἄλλους πολλοὺς καὶ στὴν κατάλληλη ὥρα. Ἄς ἀποτρέψουμε γιὰ λίγο τὸ κακὸ κι ἄς ἐλπίζουμε. — Κράτα τὸν κύκλο σου κλεισμένο, ἐξακολούθησε, στρέφοντας πρὸς τὸ φίδι· κι ἀνεβαίνοντας σ' ἕνα λοφίσκο ἐκεῖ κοντά, ἔρριξε τὸ φῶς τοῦ λύχνου του στὸ νεκρὸ σῶμα ἀπάνω. Φέρτε καὶ τῶμορφο καναρινάκι καὶ βάλτε το κι αὐτὸ μέσα στὸν κύκλο!

Οἱ κοπέλλες πῆραν τὸ μικρὸ ἐκεῖνο λείψανο ἀπὸ τὰ καλάθι ποῦχε παρατήρησις ἡ Γερόντισσα, καὶ κάταν ὅπως εἶπε ὁ Γέροντας.

Σὲ λίγο ὁ ἥλιος ἔδυσε καὶ ἀπλώθηκε σκοτάδι καὶ τότε δὲν ἔφεγγαν κατὰ τὸν τρόπο τὸ δικό τους μόνο τὸ φίδι καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ λύχνος, ἀλλ' ἀκόμα καὶ τὸ πέπλο τῆς Λίλιας σκορποῦσε ἕνα φῶς ἀπαλώτατο, ποῦ σὰ γλυκὸ δοροχάραμα φώτιζε τὸ χλωμὸ πρόσωπό της καὶ τὸ ἄσπρο της φόρεμα μὲ μιὰν ἀπειρη χάρη. Συλλογισμένοι καὶ ἀμίλητοι κοιτάζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο βέβαιη ἐλπίδα ἐλάττωνε τις ἔγνοιες καὶ τὴ θλίψη.

Γιὰ τοῦτο δὲν ἐδέχτηκαν δυσάρεστα τὴν ἐπιστροφή τῆς Γερόντισσας μαζὶ μὲ τις δυὸ χαρούμενες φλόγες, ποῦ στὸ μεταξὺ θὰ κάταν δίχως ἄλλο πολλὰ ἄσωτιες, γιατί εἶχαν ἔξαιρετικά ἀδυνατήσῃ, χωρὶς αὐτὸ καὶ νὰ τις ἐμποδίσῃ, νᾶναι ὅσο μποροῦν εὐγενικώτερες πρὸς τὴ βασιλοπούλα καὶ τις θεραπαινίδες της. Μὲ τέλεια αὐτοπεποιθήσῃ καὶ μὲ μεγάλη ἐκφραστικότητα λέγανε πράματα ἀρκετὰ κοινότυπα ἔξαιρετικά εὐαίσθητες ἐδείχτηκαν γιὰ τὴ χάρη ποῦ ἐσκόρπιζε στὴ Λίλια καὶ στὶς φίλες της τὸ λαμπρὸ πέπλο. Οἱ θεραπαινίδες ἐχαμήλωναν ντροπαλὰ τὰ μάτια τους, καὶ τὸ ἐγκώμιο τῆς ὁμορφιάς τους τις ὁμορφαινε σι' ἀληθινά. Ὅλοι ἦταν εὐχαριστημένοι καὶ ἡσυχιοι, ἐκτὸς ἀπ' τὴ Γερόντισσα, ποῦ, μ' ὅλη τὴ διαβεβαίωσῃ τοῦ ἀντρός της, πὼς τὸ χέρι της δὲ μποροῦσε νὰ μικρῶσῃ περισσότερο, ὅσο τὸ φώτιζε τὸ φῶς τοῦ λύχνου του, πολλὰς φορὰς ἐξέφρασε τὴ γνώμη, πὼς ἂν τὰ πράματα ἐξακολουθοῦσαν ἔτσι, τὸ εὐγενικὸ αὐτὸ μέλος της θ' ἄχε ἐντελῶς ἐξαφανιστῇ, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα.

Ὁ Γέροντας μὲ τὸ λυχνάρι ἄκουγε προσεχτικὰ τις φλυαρίες τῶν Τελωνιῶν, καὶ ἦταν πολὺ εὐχαριστημένος ποὺ μὲ τις ὁμιλίες τους εἶχε διασκεδάσει κ' εὐθυμήσει κάπως ἡ Λίλια. Καὶ τῶντι φτιάσαν τὰ μεσάνυχτα χωρὶς κανεὶς νὰ καταλάβῃ πῶς. Ὁ Γέροντας ἐκοίταξε τὰστέρια καὶ τότε ἀρχήνησε νὰ λέγῃ:

— Σὲ καλὴν ὥρα εἶμαστε ἐνωμένοι ἄς κάμη καθένας τὸ ἔργο του, ἄς ἐκτελέσῃ καθένας τὸ καθήκον του, καὶ οἱ ἀτομικὰς λύπες θὰ σβύσουνε μέσα στὴ γενικὴ εὐτυχία, ἀκριβῶς ὅπως ἡ γενικὴ δυστυχία καταστρέφει τις ἀτομικὰς χαρὰς.

Ἐπει' ἀπὸ τὰ λόγια αὐτά, ἕνας περιεργὸς θόρυβος δημιουργήθηκε, γιατί ὅλα τὰ παρόντα πρόσωπα μονολογοῦσαν μεγαλοφώνως λέγοντας τί εἶχε νὰ κάμη τὸ καθένα. Μόνον οἱ τρεῖς κοπέλλες σιωποῦσαν εἶχαν ἀποκοιμηθῇ ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄρρα, ἢ ἄλλη δίπλα στὴν ὀμπρέλλα κ' ἢ τρίτη δίπλα στὸ σκαμνί, καὶ κανεὶς δὲ μποροῦσε βέβαια νὰ τις κατηγορήσῃ, γιατί ἦτανε πολὺ ἀργά. Τὰ φλογερὰ παλληκαράκια, ὕστερα ἀπὸ μερικὰς παροδικὰς φιλοφρονήσεις ποῦ ἀφιερῶσαν στὶς θεραπαινίδες, γι' ἄλλην δὲν εἶχαν πιά μιλιὰ παρὰ μονάχα γιὰ τὴ Λίλια, γιὰ τὴν ὥραία τῶν ὥραίων.

— Πάρε τὸν καθρέφτη, εἶπε ὁ Γέροντας στὸ γεράκι, καὶ μόλις δῆς τὸν ἥλιο ν' ἀνατέλλῃ ρίξε ἀπὸ ψηλὰ τις πρῶτες του ἀχτίδες στὶς κοιμισμένες ἀπάνω καὶ ξύπνησέ τις.

Τὸ φίδι ἄρχισε τώρα νὰ κουνιέται ἔλυσε τὸν κύκλο του καὶ τραβήξε σιγά-σιγά, μὲ πλατιοὺς ἐλιγμούς, γιὰ τὸ ποτάμι. Τὰ δυὸ Τελώνια ἀκολουθοῦσαν μὲ τὴν ἐπισημότητα ποῦ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὰ πάρῃ γιὰ τις σοβαρότερες

φλόγες τοῦ κόσμου. Ἡ Γερόντισσα καὶ ὁ ἄντρας της πιάσανε τότε τὸ καλάθι, ποῦ τὸ ἀπαλό του φῶς δὲν τῶχαν καὶ πολὺ παρητηρήσει, καὶ τραβώντας τὸ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ κάτανε νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ γίνῃ φωτερότερο σήκωσαν ἔπειτα τὸ πτώμα τοῦ νέου, τὸ ξαπλώσανε μέσα, καὶ ἀπάνω στὸ στήθος του ἀκουμπήσανε τὸ καναρίνι. Τὸ καλάθι ὑψώθηκε στὸν ἀέρα μονάχο του πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τῆς Γερόντισσας, κ' ἐκεῖνη τότε κίνησε πίσω ἀπὸ τὰ Τελώνια. Ἡ ὥραία Λίλια πῆρε τὸ σκυλλάκι στὰ χέρια της καὶ ἀκολούθησε τὴ Γερόντισσα, καὶ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ λυχνάρι ἔκλεισε τὴ συνοδεία ὅλος ὁ τόπος γύρωθε φωτιζόταν ἀπὸ τὰ διάφορα αὐτὰ φῶτα κατὰ τὸν περιεργότερο τρόπο.

Ἄλλὰ δὲν τᾶχσαν λιγώτερο σὰν ἐξυγώσαν στὸ ποτάμι καὶ ἀντίκρυσαν ἕνα λαμπρότατο τόξο νὰ ἐνώνῃ τις ὄχθες του ἦταν τὸ φίδι τὸ εὐεργετικὸ ποῦ τοὺς ἐτοίμαζε τὸ δρόμο. Κι ἂν τὴν ἡμέρα ἐθαύμαζαν τὰ διάφανα πολύτιμα πετράδια ποῦ φαίνονταν ν' ἀποτελοῦνε τὸ γεφύρι, τὴ νύχτα πιά σαστίσαν ὅλοι μὲ τὴ φωτερὴ λαμπρότητά τους. Ἀπὸ τὸ πάνω μέρος τὸ φωτερό του τόξο γραφόταν ὀλοκάθαρο στὸ σκοτεινὸ οὐρανὸ, ἀλλ' ἀπὸ τὸ κάτω, ζωηρὰς ἀχτίδες ἐκτοξεύονταν πρὸς τὸ κέντρο του δείχνοντας ἔτσι τὴν κινήσῃ στερεότητα τοῦ οἰκοδομήματος. Ἡ συνοδεία ἐπέρασε σιγά-σιγά καὶ ὁ περαματάρης ποῦ κοίταγε ἀπὸ μακριά, ἀπὸ τὴ μικρὴ του τὴν καλύβη, παρατηροῦσε σαστισμένος τὸ φωτερό τόξο καὶ τὰ παράξενα φῶτα ποῦ περνοῦσαν ἀπάνω του.

Μόλις ἔφτιασαν στὴν ἀντίπερα ὄχθη, ἄρχισε τὸ τόξο νὰ ταλαντεύεται κατὰ τὸν τρόπο του καὶ νὰ ζυγώνῃ τὸ νερὸ κυματιστά. Σὲ λίγο βρισκόταν καὶ τὸ φίδι στὴ στεριά, ἐσημάτιζε πάλι τὸν κύκλο του γύρω ἀπὸ τὸ καλάθι, ποῦ εἶχε μοναχὸ του κατέβῃ στὴ γῆ. Τότε ἔσκυψε ὁ Γέροντας καὶ τοῦ εἶπε:

— Τί ἀποφάσισης;

— Νὰ θυσιάσω, πρὶν μὲ θυσιάσουν, ἀποκρίθηκε τὸ φίδι. Δόσε μου τὴν ὑπόσχεση πὼς δὲ θ' ἀφήσῃς καμμιά πέτρα στὴ στεριά.

Ὁ Γέροντας τοῦ τὸ ὑποσχέθηκε κ' εἶπε ἔπειτα στὴν ὥραία Λίλια:

— Ἄγγισε τὸ φίδι μὲ τὸ ζερβὶ σου χέρι καὶ τὸν ἀγαπημένο σου μὲ τὸ δεξί.

Ἡ Λίλια γονάτισε καὶ ἄγγιξε τὸ φίδι καὶ τὸ πτώμα. Στὴ στιγμὴ φάνηκε ἐκεῖνος νὰ ξαναγυρίζῃ στὴ ζωὴ κουνήθηκε μὲς στὸ καλάθι καὶ σὲ λίγο ἀνασηκώθηκε καὶ κάθησε. Ἡ Λίλια πῆγε νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ ὅμως, ὁ Γέροντας τὴν ἐμπόδισε βοήθησε τὸ παλληκάρι νὰ σηκωθῇ καὶ τ' ὀδήγησε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ καλάθι καὶ ἀπ' τὸν κύκλο.

Τὸ παλληκάρι ἐστάθη ὀλόρθο, τὸ καναρίνι φτερούγισε καὶ κάθησε στὸν ὄμο του μέσα τους ξαναξύπνησε ἡ ζωὴ, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τους δὲν εἶχε ἀκόμη ξαναγυρίσῃ τῷμορφο βασιλόπουλο εἶχε τὰ μάτια του ἀνοιχτά, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπε, ἢ τοῦλάχιστον φαίνότανε σὰ νὰ τὸ κοιτάζε ὅλα μὲ ἀδιαφορία. Μόλις ἐπέρασε ἡ πρώτη κατάπληξῃ γιὰ τὰ γεγονότα αὐτά, τότε παρατήρησαν τὴν παράξενη μεταβολὴ ποῦχε πάθῃ τὸ φίδι. Τὸ μακρουλὸ καὶ ὥραιο του σῶμα εἶχε διαλυθῇ σὲ χιλιάδες λαμπερὰ πετράδια καθὼς πῆγε νὰ πάρῃ ἡ γερόντισσα τὸ καλάθι της, χτύπησε ἀπρόσεχτα ἀπάνω στὸ φίδι καὶ δὲν ἔβλεπαν πιά τίποτ' ἀπ' τὸ σῆμα του, μονάχα ἕνας ὥραϊος κύκλος ἀπ' ὀλόλαμπρα πετράδια κοίτοταν χάμω στὴ γλῶσση.

Ὁ γέροντας ἄρχισε γρήγορα-γρήγορα νὰ μαζεύη τὰ πετράδια καὶ νὰ τὰ βάζη στὸ καλάθι· φώναξε μάλιστα καὶ τὴ γυναῖκα του νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ἐπειτα πῆραν κ' οἱ δυὸ τὸ καλάθι, τὸ φέραν κάτω στὸ ποτάμι, σὲ μιὰ ψηλὴ μεριὰ τῆς ὄχθης καὶ ρίξαν ὅλα τὰ πετράδια στὸ νερὸ, ὄχι καὶ χωρὶς τὴ δυσαρέσκεια τῆς Πεντάμορφης καὶ τῆς γυναίκας του ποὺ πολὺ θὰ θέλαν νὰ διαλέξουν κἄνα-δυὸ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους. Σὰ φωτερὰ καὶ ἀστραφτερὰ ἀστεράκια κολυμποῦσαν τὰ πετράδια μὲς στὰ κύματα κ' ἦταν ἀδύνατο νὰ διακρίνῃ κανεὶς, ἂν ἐχάθησαν πέρα μακριὰ ἢ ἂν ἐβούλιαξαν.

— Κύριοί μου, εἶπε τότε ὁ Γέροντας μὲ σεβασμὸ στὰ Τελώνια, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ πηγαίνω ἐγὼ μπροστὰ καὶ θὰ σᾶς δείχνω τὸ δρόμο, ἀλλὰ ἐσεῖς θὰ μᾶς κάνετε μιὰ μεγάλη ἐκδούλευση, ἀνοίγοντάς μας τὴν πύλη τοῦ ναοῦ, ποὺ κανεὶς ἄλλος ἀπὸ σᾶς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀνοίξῃ καὶ ἀπ' ὅπου ἐτούτῃ τῇ φορᾷ πρέπει νὰ μποῦμε.

Τὰ Τελώνια ὑποκλίθηκαν εὐγενικὰ καὶ μείναν πίσω. Ὁ Γέρος μὲ τὸ λύνον κίνησε μπρὸς καὶ τραβῆξε κατὰ τὸ βράχο, ποὺ ἀνοίχτηκε μπροστὰ του· σιωπηλὴ καὶ δισταχτικὴ ἐρχότανε λίγο πιδὸ πίσω ἡ Λίλια· ἡ γερόντισσα βιαζόταν μὴπως μείνῃ πίσω καὶ ὅλο τέντωνε τὸ χέρι τῆς, γιὰ νὰ τὸ βρῖσκῃ τὸ φῶς ἀπ' τὸ λυχνάρι τοῦ ἀντροῦ τῆς. Τὰ Τελώνια κλείνανε τὴ συνοδεία, ἐλαφρογέροντες τὶς φλογοκορφές τους τὴ μιὰ πρὸς τὴν ἄλλη καὶ ἐφαίνονταν σὰν νὰ συνομιλοῦνε.

Δὲν εἶχαν καὶ πολὺ προχωρήσῃ, ὅταν ἡ συνοδεία σταμάτησε μπροστὰ σὲ μιὰ μεγάλη σιδερένια πύλη, ποὺ τὰ θυρόφυλλά τῆς τᾶκλεινε μαλαματένια κλειδαριά. Ὁ Γέροντας ἐφώναξε εὐθύς τὰ Τελώνια, ποὺ δίχως νὰ προσμένουν νὰ τοὺς δώσουν θάρρος, βαλθήκανε γοργὰ-γοργὰ μὲ τὶς πιδὸ λεπτές τους φλόγες νὰ τρῶνε κλειδαριὰ καὶ σύρτη.

Βαριὰ ἀντηχήσανε τὰ οἰδηρα, ὅταν γοργὰ ἀνοιχτήκαν τὰ θυρόφυλλα, καὶ μέσα στὸ ναὸ τὰ σεβάσμια τῶν βασιλιάδων ἀγάλματα φανήκανε στὸ φῶς ποὺ ἐχύθη μέσα. Καθένας ὑποκλίθηκε μπρὸς στοὺς σεβασμιώτατους κυρίαρχους, καὶ ἀπ' ὅλους πιδὸ πολὺ τὰ Τελώνια δὲν ἔπαυαν τὶς βαθειές ὑποκλίσεις.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγες στιγμὲς σιωπῆς, ὁ χρυσὸς βασιλιάς ἐρώτησε:

— Ἀπὸ ποῦ ἔρχεστε;

— Ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας.

— Ποῦ πηγαίνετε; εἶπε ὁ ἀσημένιος βασιλιάς.

— Στὸν κόσμον, ξαναεἶπε ὁ Γέροντας.

— Τί θέλετε ἀπὸ μᾶς; ρώτησε ὁ χάλκινος βασιλιάς.

— Νὰ σᾶς συνοδέψουμε, εἶπε ὁ Γέροντας.

Μὰ ἐκεῖ ποὺ ἐτοιμαζόταν νὰ μιλήσῃ καὶ ὁ ἀνάκατος βασιλιάς, εἶπε ὁ χρυσὸς στὰ Τελώνια ποὺ εἶχαν πολὺ ζυγώσει κοντὰ του.

— Τραβηχτήτε μακριὰ μου· τὸ χρυσάφι μου δὲν εἶναι γιὰ εἰς γλωσσές σας.

Τότε κ' ἐκεῖνα πήγανε στὸν ἀσημένιο βασιλιά καὶ τὸν περιτυλίξαν καὶ κάνανε τὸ φόρεμά του νὰ λαμπαδίξῃ ὥραια μὲ τὸ χλωμὸ τους φῶς.

— Καλῶς ὄρισάτε, τοὺς εἶπε ἐκεῖνος, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς θρέψω· ψάχτε νὰ βρῆτε ἄλλοῦ τροφῆ καὶ νὰ μοῦ φέρντε τὸ φῶς σας. Ἀπομακρύθηκαν

τότε καὶ ἀποφεύγοντας τὸ χάλκινον βασιλιά, ποὺ δὲν ἐφάνηκε μῆτε νὰ τὰ προσέξῃ ριχτήκαν στὸν ἀνάκατο.

— Ποιὸς θὰ κυριαρχήσῃ στὸν κόσμον; φώναξε ἐκεῖνος μὲ τραυλὴ λαλιά.

— Ὅποιος μπορεῖ νὰ σταθῇ στὰ πόδια του, ἀποκρίθηκε ὁ γέροντας.

— Ἐγὼ μπορῶ! εἶπε ὁ ἀνάκατος βασιλιάς.

— Αὐτὸ θὰ τὸ ἰδοῦμε τώρα, εἶπε ὁ γέροντας, γιὰτ' ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Ἡ ὥραία Λίλια κρεμάστηκε στὸ λαιμὸ τοῦ γέροντα καὶ τὸν ἐφίλησε μὲ τὴν καρδιά τῆς.

— Ἄγιε Πατέρα, τοῦ εἶπε, χίλιες φορὲς σ' εὐχαριστῶ, γιὰτὶ ἀκούω γιὰ τρίτη φορὰ τὸ βαθυστόχαστο λόγο, τὸ λόγο τὸν προφητικόν.

Δὲν εἶχε καλὰ-καλὰ τελειώσῃ τὴ φράση τῆς καὶ κρεμάστηκε ἀκόμη δυνατότερα ἀπὸ τὸ λαιμὸ τοῦ γέροντα, γιὰτὶ τὸ ἔδαφος ἄρχισε νὰ σαλεύη κάτω ἀπὸ τὸ πόδια τους. Ἡ γερόντισσα καὶ τὸ παλληκάρι κρατιόντανε καὶ αὐτοὶ ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλο· μόνο τ' ἀνέρα Τελώνια δὲν ἐνοιώσαν τίποτε.

Μποροῦσε καθαρὰ νὰ τὸ νοιώσῃ κανεὶς πὼς ὅλος ὁ ναὸς ἐταλαντεύονταν, σὰν τὸ καρὰβι ὁποῦ σήκωσε τὴν ἄγκυρα καὶ ἀπομακρύνεται σιγὰ-σιγὰ ἀπὸ τὸ λιμάνι· τῆς γῆς τὰ βάρη ἀνοίγονταν, θαρρεῖς, γιὰ νὰ περάσῃ. Πουθενὰ δὲν ἐσκόνταβε, βράχος κανεὶς δὲν τοῦκλεινε τὸ δρόμο.

Σὲ μιὰ στιγμὴν ἐφάνηκε σὰ νᾶπεφτε ψιλὴ-ψιλὴ βροχὴ μὲς ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τοῦ τρούλου· τότε ὁ γέροντας κράτησε πιδὸ σφιχτὰ τὴ Λίλια καὶ τῆς εἶπε:

— Εἴμαστε κάτω ἀπ' τὸ ποτάμι, σὲ λίγο φτάνουμε.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο νόμισαν πὼς ἐστάθησαν, ὅμως ἐγελάστηκαν· ὁ ναὸς ἀνέβαινε πρὸς τὰ πάνω.

Παράξενος κρότος ἀκούστηκε τότε πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους. Σανίδες καὶ δοκάρια ἀνάκατα ἄρχισαν νὰ περνοῦν μὲ θόρυβο μὲς ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τοῦ τρούλου. Ἡ Λίλια καὶ ἡ γερόντισσα πεταχτήκανε πλαῖ, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ λυχνάρι ἄρπαξε τὸ παλληκάρι καὶ στάθηκε ἀκίνητος. Ἡ καλυβέτσα τοῦ περαματάρη, γιὰτὶ ὁ ναὸς, καθὼς ἀνέβαινε, αὐτὴν ἐκκόλλησε ἀπὸ χάρω καὶ τὴν πῆρε μαζί του, ἔπεσε σιγὰ-σιγὰ μέσα καὶ σκέπασε τὸ παλληκάρι καὶ τὸν γέροντα.

Οἱ γυναῖκες ἐφώναζαν δυνατὰ, καὶ ὁ ναὸς ἐτραντάχτηκε σὰν καρὰβι ποὺ ξαφνικὰ χτυπάει στὴ στεριά. Ὅλο ἀγωνία τρέχαν οἱ γυναῖκες μὲς στὸ μισοσκόταδο γύρω ἀπὸ τὴν καλύβα· ἡ θύρα τῆς ἦταν κλεισμένη καὶ κανεὶς δὲν ἄκουγε τὰ χτυπήματά τους. Χτυπήσαν δυνατότερα καὶ τέλος ἐσαστίσαν πιδὸ πολὺ, σὰν ἄκουσαν πὼς τὸ ξύλον ἄρχινησε νὰ κουνουνίξῃ. Τὸ φῶς τῆς λάμπας, ποὺ ἦταν κλεισμένη μέσα, εἶχε μεταβάλει, μὲ τὴ δύναμή του, τὸ ξύλον σὲ ἀσῆμι, ἀπὸ τὰ μέσα πρὸς τὰ ἔξω. Σὲ λίγο ἄλλαξε καὶ τὸ σχῆμα τῆς καλύβας· γιὰτὶ τὸ εὐγικό μέταλλο ἀφήνοντας τὴν τυχαία μορφή τῶν σανιδῶν, τῶν δοκαριῶν καὶ τῶν στύλων ἀπλώθη καὶ σχηματίσε ἕνα λαμπρότατο σπιτάκι μὲ μεγάλη τέχνη ἐργασμένο. Ἐτσι τώρα ἐστήθηκε μὲς στὸ μεγάλο ναὸ ἕνας ἄλλος μικρὸς καὶ ὥραιότατος, ἢ καλύτερος, ἂν θέλετε, ἕνας βωμὸς ἀντάξιος τοῦ ναοῦ.

Ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ σκάλα ποὺ ἔφτανε ἴσα μ' ἀπάνω ἀνέβηκε τότε τὸ εὐγενικόν

παλληκάρι ψηλά· ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ λυχνάρι τὸ φώτιζε κι ἕνας ἄλλος φαιτότανε νὰ τὸ ὑποστηρίξει, ἕνας ἄλλος πού παρουσιάστηκε μὲ κοντὸ ἄσπρο φόρεμα καὶ μ' ἕνα κουπὶ ἄσημένιο στὸ χέρι. Ἀμέσως ἀνεγνώριζε κανεὶς πὼς ἦταν ὁ περματάρης, πού κατοικοῦσε μιὰ φορὰ στὸ μεταμορφωμένο τώρα καλυβάκι.

Ἡ ὥραία Λίλια ἀνέβηκε τότε τὰ ξεωτερικὰ σκαλιὰ, πού φέρναν ἀπὸ τὸ ναὸ στὸ βωμὸν ἐπάνω, ἀλλ' ἀκόμα δὲν ἦταν καιρὸς νὰ ζυγώση τὸν ἀγαπημένο της. Ἡ γερόντισσα, πού τὸ χέρι της ὄλο καὶ μίκρωνε ὅσο ἦταν ὁ λύχνος κρυμμένος, ἔβαλε τὶς φωνές.

— Δὲ θὰ μὲ σώση ἐμένανε κανεὶς ἀπὸ τὴ δυστυχία ; Μέσα στὰ τόσα θάματα δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ κ' ἕνα γιὰ τὸ χέρι μου ;

Τότε, τῆς εἶπε ὁ ἄντρας της, δείχνοντάς της τὴ θύρα.

— Γιὰ ἰδές, ἡ μέρα χάραξε, τρέξε καὶ λούσου στὸ ποτάμι.

— Ὁραία συμβουλή! φώναξε ἐκείνη· γιὰ νὰ γίνω κατάμαυρη καὶ νὰ ἔξαφανιστῶ μιὰ καὶ καλή! Σάμπως ἐπλήρωσα τὸ χρέος μου ;

— Σύρε, καὶ κάμε ὅπως σοῦ λέω! τῆς εἶπε ὁ γέροντας· ὄλα τὰ χρέη σβύστηκανε.

Ἡ γερόντισσα ἔφυγε τρεχάλα· τὴν ἴδια στιγμὴν ἐβγήκε ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς του χτύπησε τὴν κορφή τοῦ τροῦλου· ὁ γέροντας ἐστάθηκε ἀνάμεσα στὸ παλληκάρι καὶ στὴν κόρη κ' εἶπε μὲ φωνὴ δυνατὴ.

— Τρεῖς βασιλεύουνε στὴ γῆ· Σοφία, Κάλλος καὶ Ἰσχύς.

Στὴν πρώτη λέξη πετάχτηκε πάνω ὁ χρυσὸς βασιλιάς, στὴ δευτέρη σηκώθη ὁ ἄσημένιος, καὶ στὴν τρίτην ὁ χάλκινος σιγὰ-σιγὰ, ἐνῶ ὁ ἀνάκατος βασιλιάς κάθησε χάμω ἀδέξια μονομιᾶς.

Ὅποιος τὸν ἔβλεπε, μ' ὄλο τὸ ἐπίσημο τῆς ὥρας, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια, γιατί οὔτε καθισμένος ἦτανε, οὔτε ξαπλωμένος, οὔτε ἀκουμπισμένος, ἀλλὰ σωριασμένος χάμω ἀκατάστατα.

Τὰ Τελώνια, πού εἶχαν ὡς τώρα ἀσχοληθῆ μαζί του, τραβηχτήκαν πέρα· ἂν καὶ χλωμὰ στὸ πρῶνὸ τὸ φῶς, φαινόταν ὅμως πάλι καλοθρεμμένα, καὶ τέλειες φλόγες, γιατί μὲ μεγάλη δεξιότητὴ εἶχανε γλύψει μὲ τὶς μυτερὲς γλωσσίτες τους ἴσαμε μέσα στὸ βάθος τους τὶς χρυσὲς φλέβες τοῦ κολοσσαίου ἀγάλματος. Τὰ ἀκανόνιστα κενὰ πού δημιουργήθηκαν ἔτσι, ἔμειναν ἀνοιχτὰ κάμποσην ὥρα καὶ τὸ ἄγαλμα διετήρησε γιὰ τοῦτο τὴν πρώτη του μορφή. Ἀλλ' ὅταν τέλος ἐφαγώθηκαν κ' οἱ πιὸ μικρὲς φλεβίτες, τὸ ἄγαλμα σωριάστηκε μονομιᾶς, καὶ κατὰ δυστυχία ἀκριβῶς τὸ μέρος ἐκεῖνο πού, κι ὅταν ὁ ἄνθρωπος κάθεται, διατηρεῖται ἀκέραιο· ἔξ ἀντιθέτου τὰ μέλη πού ἔπρεπε νὰ λυγίσουν μείναν ἀλύγιστα. Ὅποιος ἐνοιωθε πὼς δὲν εἶχε τὴ διάθεση νὰ γελάσῃ, καλὰ θ' ἄκανε νὰ στρέψῃ ἀλλοῦ τὰ μάτια· τὸ πρῶμα ἐκεῖνο, τὸ μεταξὺ μορφῆς κι ἀμορφῆς μάζας, ἦταν ἀποκρουστικώτατο γὰ τὸ βλέπη κανεὶς.

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ λυχνάρι κατέβασε τότε ἀπ' τὸ βωμὸ τῶμορφο παλληκάρι πού εἶχε πάντα ἄπλανο καρφωμένο μπροστά του τὸ βλέμμα καὶ τὸ ὠδήγησε στὸ σιδηρένιο βασιλιά. Στὰ πόδια τοῦ ἰσχυροῦ ἡγεμόνα κοίτοταν ἕνα σπαθὶ στὸ σιδερένιο του θηκάρι. Τὸ παλληκάρι τὸ ζώστηκε.

— Στὰ ζερβὰ τὸ σπαθί, λεύτερο τὸ δεξι τὸ χέρι! ἐφώναξε ὁ πανίσχυρος βασιλιάς.

Ἐπειτα πήγανε στὸν ἄσημένιο κ' ἐκεῖνος ἔσκυψε κ' ἔδωσε στὸ παλληκάρι τὸ σκῆπτρο του. Τὸ πήρε στὸ ζερβὶ του χέρι, κι ὁ βασιλιάς τοῦ εἶπε μὲ φωνὴ καλόβουλη.

— Ποίμαινε τὰ πρόβατα !

Ὅταν ἔφτασαν στὸ χρυσὸ βασιλιά, τότε αὐτὸς μὲ πατρικὴ χειρονομία, σὰ νὰ τὸν εὐλογοῦσε, φόρεσε στὸ κεφάλι τοῦ νέου τὸ δρυῖνο στεφάνι κ' εἶπε·

— Ἀναγνώριζε τὸ ὑπέριατο !

Ὁ Γέροντας παρατηροῦσε καλὰ-καλὰ τὸ παλληκάρι, ἐνῶ γινόνταν ὅλ' αὐτὰ. Μόλις ἐξώστηκε τὸ σπαθί, τὸ στήθος του ἐφούσκωσε, τὰ χέρια του δυνάμωσαν καὶ τὰ πόδια του βαδίζαν σταθερώτερα· σὰν ἐπῆρε τὸ σκῆπτρο στὸ χέρι, φάνηκε σὰ νὰ μαλακῶνῃ ἡ δυνάμη του καὶ σὰ νὰ γίνεται ἰσχυρότερος μὲ μιὰν ἀνέκφραστη χάρη· ὅταν ὅμως τὸ δρυῖνο στεφάνι στόλισε τὰ σγουρὰ μαλλιά του, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του ζωντάνεψαν, πνεῦμα ἀνέκφραστο ἔλαμψε στὰ μάτια του, κ' ἡ πρώτη λέξη πού εἶπε τὸ στόμα του ἦτανε Λίλια.

— Ἀγαπημένη Λίλια! φώναξε ἐνανεβαίνοντας βιαστικὰ τὰσημένα σκαλοπάτια, γιὰ ν' ἀνταμώσῃ τὴν κόρη πού ἀπὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ βωμὸ εἶχε παρακολουθήσῃ τὶς περιοδεῖες του· ἀγαπημένη Λίλια! Ὁ ἄνθρωπος, πού δὲν τοῦ λείπει τίποτε, τί θὰ μποροῦσε πολυτιμώτερο νὰ ποθήσῃ, ἔξδὸν ἀπὸ τὴν ἀθωότητα καὶ τὴ γαλήνια ἀγάπη πού μοῦ προσφέρουνε τὰ στήθη σου ; — ὦ! φίλε μου, ἔξακολούθησε, στρέφοντας πρὸς τὸ Γέροντα καὶ καρφώνοντας τὴ ματιὰ του στὰ τρία ἱερα ἀγάλματα, λαμπρὸ καὶ σταθερὸ εἶναι τὸ βασίλειο τῶν πατέρων μας, ὅμως ἐξέχασες τὴν τέταρτη δυνάμη, τὴν ἀρχαιότερη, τὴ γενικώτερη, τὴ σταθερώτερη πού βασιλεύει στὸν κόσμῳ, τὴ δυνάμη τῆς ἀγάπης.

Στὰ λόγια αὐτὰ, ἔσφιξε τὰ χέρια του γύρω στὸ λαιμὸ τῆς ὥραιας κόρης, πού εἶχε πετάξει πέρα τὸ πέπλο της καὶ τὰ μάγουλά της χρωματίζονταν μὲ τὴν πιὸ ὁμορφὴ καὶ πιὸ ἀναλλοίωτη κοκκινάδα.

Τότε ὁ Γέροντας εἶπε χαμογελώντας.

— Ἡ ἀγάπη δὲν ἄρχει, ἀλλὰ πλάθει, πού εἶναι πολὺ περισσότερο.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν τελετὴ, μέσα στὴν εὐτυχία καὶ τὴ γοητεία, κανεὶς δὲν παρατήρησε πὼς εἶχε ξεμερώσει πέρα-πέρα, καὶ ἔαφνικὰ καὶ ἐντελῶς ἀπροσδόκητα πράματα χτυπήσανε τὰ μάτια τῆς συντροφιᾶς, μὲς ἀπ' τὴν ἀνοιγμένη θύρα. Μιὰ μεγάλη πλατεῖα μὲ περιστύλιο σχημάτιζε ἕνα εἶδος προαυλίου καὶ στὸ βάθος του ἔβλεπε κανεὶς μιὰ μακριά, μεγαλοπρεπέστατη γέφυρα, μὲ πολλὰ-πολλὰ τόξα, πού ἔνωσε τὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ· ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἦτανε κατασκευασμένες ἀνετες καὶ λαμπρὲς στοῖες γιὰ τοὺς διαβάτες, πού κατὰ χιλιάδες κι ὄλας εἶχανε μαζευτῆ καὶ περνοῦσαν βιαστικοὶ πέρα-δῶθε. Στὸ μεσιανὸ μεγάλο δρόμο κῦμα ἀπὸ κοπάδια καὶ ζᾶ, ἀπὸ καρβαλλάρηδες κι ἀμάξια κυλοῦσαν ἀκατάπανστα, κι ἀπὸ τὴ μιὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ὄχθη, χωρὶς καθόλου νὰ μερδεύονται. Ὅλοι φαινόταν σαστισμένοι γιὰ τὴν τόσην ἄνεση καὶ μεγαλοπρέπεια, κι ὁ νέος βασιλιάς μὲ τὴ γυναῖκα του ἦτανε τόσο γοητευμένοι γιὰ τὴν κίνηση

και τη ζωη του μεγαλου αυτου λαου, οσο ητανε κ' ευτυχισμενοι με την αμοιβαία τους αγάπη.

— Τιμα και μην ξεχνᾶς τὸ φίδι, εἶπε ὁ ἄνθρωπος μετὸ λυχνάρι· τοῦ χρωστᾶς τῆ ζωῆ, οἱ λαοὶ σου τοῦ χρωστᾶνε τὸ γεφύρι πού ἔνωσε τις δυὸ γειτονικῆς αὐτῆς χώρες καὶ τις ἐγένισε ζωῆ. Τὰ λαμπερὰ ἐκεῖνα πετράδια πού κολυμποῦσαν στὰ νερά, τὰ λείψανα τοῦ θυσιασμένου κορμιοῦ του, εἶναι τὰ βάρη τοῦ μεγαλόρρεπου αὐτοῦ γεφυριοῦ· πάνω σὲ κεῖνα χρίστηκε μονάχο του καὶ μόνο του θὰ συντηρῆται.

Μὰ ἐκεῖ πού πήγαιναν νὰ τοῦ ζητήσουν ἐξηγήσεις γιὰ τὸ θαυμαστὸ ἐκεῖνο μυστήριον. τέσσερις ὄμορφες κοπέλλες μπῆκαν ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ ναοῦ. Ἄπὸ τὴν ἄρπᾶ, τὴν ὀμπρέλλα καὶ τὸ σκαμνάκι ἀναγνώρισαν εὐθὺς τις τρεῖς θεραπαινίδες τῆς Λίλιας, ἡ τέταρτη ὅμως, ὠραιότερη ἀπ' τις ἄλλες, ἦταν ἄγνωστη, μὰ πέρασε γοργὰ μ' ἐκεῖνες τὸ ναό, σὰν ἀδερφοῦλα ἀστεειυόμενη μαζί τους, κι ἀνέβηκε τ' ἀσημένια σκαλοπάτια.

— Θὰ μὲ πιστεύης λοιπὸν ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς, ἀγαπημένη μου γυναῖκα ; εἶπε ὁ ἄνθρωπος μετὸ λυχνάρι πρὸς τὴν ὠραία ἐκεῖνη· χαρὰ σὲ σένα καὶ στὸ κάθε πλάσμα πού θὰ λουστῆ σήμερα τὸ πρωὶ στὸν ποταμό !

Ξανανωμένη κι ὄμορφη ἡ Γερόντισσα, χωρὶς οὔτε σημάδι ἀπ' τὴν παλιὰ μορφὴ της, ἀγκάλιασε μὲ νεανικὰ καὶ γεμάτα ζωὴ χέρια τὸν ἄνθρωπο μετὸ λυχνάρι, πού ἐδέχτηκε εὐχαριστημένος τις τρυφερότητες αὐτῆς.

— Ἄν σοῦ φαίνομαι πολὺ γερασμένος, εἶπε χαμογελώντας, ἔχεις τὸ δικαίωμα σήμερα νὰ διαλέξης ἄλλον ἄντρα· κανένας γάμος ἀπὸ σήμερα δὲν ἰσχύει πιά, ἐκτὸς ἂν ξαναγίνῃ.

— Δὲν ξέρῃς λοιπὸν, ἀποκρίθηκε ἐκεῖνη, πὼς κ' ἐσὺ ξανάνιωσες ;

— Πολὺ χαίρομαι, νὰ φαίνομαι στὰ νέα σου μάτια νέος κ' ἐγὼ καὶ λεβέντης· δέχομαι λοιπὸν πάλι τὸ χέρι σου καὶ μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστηση θὰ ξαναζήσω μαζί σου τὴ χιλιετηρίδα πού μᾶς ἔρχεται.

Ἡ βασίλισσα καλωσώρισε τὴν καινούργια φιλενάδα της καὶ κατέβηκε μαζί μ' αὐτὴ καὶ μὲ τις ἄλλες της συντρόφισσες ἀπ' τὸ βωμό, ἐνῶ ὁ βασιλιάς, ἀνάμεσα στοὺς δύο ἄντρες, ἐκοίταγε κατὰ τὴ γέφυρα καὶ παρατηροῦσε προσεχτικὰ τοῦ λαοῦ τὸ ἀνάδεμα.

Ὅμως πολὺ δὲν κράτησε ἡ εὐχαρίστησή του, γιὰτὶ εἶδε κάποιον περιστατικὸ πού σὲ μιὰ στιγμή τὸν πλημμύρισε θλίψη. Ὁ μέγας Γίγαντας, πού δὲν εἶχε ἀκόμη καλοξυπνήσει ἀπὸ τὸν πρωινό του ὕπνο, πῆγε τρικλίζοντας νὰ περάσῃ τὴ γέφυρα κ' ἔτσι δημιουργοῦσε τρομερὴ ταραχὴ. Σηκώθηκε, κατὰ τὴ συνήθειά του, μισοκοιμισμένος καὶ συλλογίστηκε νὰ πάῃ νὰ λουστῆ στὸ γνωστὸ του κολπίσκο· ἀλλὰ βρῆκε στὴ θέση του σιεριὰ καὶ παραπατοῦσε πάνω στὸ πλατὺ λιθόστρωτο τοῦ γεφυριοῦ. Ἄν κ' εἶχε τόσο ἀδέξια χωθῆ ἀνάμεσα σ' ἀνθρώπους καὶ σὲ ζῶα, κι ὅλ' ἦταν σαστισμένοι ἀπὸ τὴν παρουσία του, κανεὶς ὡστόσο τίποτα δὲν αἰσθανόταν· ἀλλ' ὅταν τὸν ἐχτύπησε στὰ μάτια ὁ ἥλιος καὶ σήκωσε τὰ χέρια του γιὰ νὰ τὰ τρίψῃ, τότε ὁ ἴσκιος ἀπὸ τις τεράστιες γροθιῆς του πέφτοντας κάτω ἀναστάτωσε μὲ τόση δύναμη κι ἀδεξιότητα τὰ πλήθη, πού μάζες ὀλόκληρες ἀπὸ ἀν-

θρώπους καὶ ζῶα συγκρουστήκανε καὶ τρέχανε τὸν κίνδυνο νὰ γκρεμιστοῦνε στὸ ποτάμι.

Ὁ βασιλιάς, σὰν εἶδε τὴν κακὴ αὐτὴ πράξη, ἔφερε δίχως νὰ τὸ θέλῃ, τὸ χέρι στὸ σπαθὶ του, ἀλλὰ κρατήθηκε συλλογισμένος, οἰχόνοντας ἤσυχᾶ τὴ ματιὰ του πρῶτα στὸ σκῆπτρο του κ' ἔπειτα στὸ λυχνάρι καὶ στὸ κουπὶ τῶν συντρόφων του.

— Μαντεύω τὴ σκέψη σου, εἶπε ὁ ἄνθρωπος μετὸ λυχνάρι, ἀλλὰ κ' ἐμεῖς κ' ἡ δύναμή μας εἴμαστε ἀνίσχυροι πρὸςτὰ σ' αὐτὸν τὸν ἀνίσχυρο. Μείνε ἤσυχος ! εἶναι τὸ τελευταῖο κακὸ πού κάνει· καλὰ πού ὁ ἴσκιος του δὲν ἦρθε κατὰ μᾶς.

Στὸ μεταξὺ ὁ Γίγαντας ὄλο καὶ ζύγωνε· σαστισμένος μ' ὅ,τι ἔβλεπε πρὸςτὰ του, σὰν ἀνοιξε τὰ μάτια του, ἄφησε τὰ χέρια του νὰ ξαναπέσουν καὶ χωρὶς νὰ κἀνῃ πιά καμμιά ζημίᾳ προχωροῦσε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα πρὸς τὸ προαύλιο.

Τραβοῦσε γραμμὴ κατὰ τὴ θύρα τοῦ ναοῦ, ὅταν ἔξαφνα, σὰν ἔφτασε στὴ μέση τῆς αὐλῆς, καρφώθηκε στὸ ἔδαφος. Ἐμεινε ἐκεῖ μεταμορφωμένος σὲ τεράστιο τρομαχτικὸ ἄγαλμα ἀπὸ κοκκινωπὴ λαμπερὴ πέτρα, καὶ ὁ ἴσκιος ἔδειχνε τις ὄρες, πού ἦταν γύρω-γύρω του σὲ κύκλο χαραγμένες χάμω, ὅχι σὲ ἀριθμούς, ἀλλὰ σ' εὐγενικῆς γεμάτες σημασία εἰκόνες.

Ὁ βασιλιάς ἐχάρηκε πολὺ πού βρέθηκε νὰ χρησιμοποιηθῆ γιὰ κάτι ὠφέλιμο ὁ ἴσκιος τοῦ τέρατος· μὰ κ' ἡ βασίλισσα πού ἀνέβηκε λαμπροστολισμένη μαζί μὲ τις πρῶτες της μέσ' ἀπὸ τὸ βωμό, δὲν τᾶχασε λιγώτερο ἀντικρύζοντας τὸ παραξένο ἐκεῖνο ἄγαλμα πού σχεδὸν ἐκρυβε τὴ θεὰ τοῦ γεφυριοῦ ἀπὸ τὸ ναό.

Στὸ μεταξὺ ὁ λαὸς, βλέποντας τὸ Γίγαντα ἀκίνητο μαζεύτηκε κοντὰ του τὸν περικύκλωσε καὶ σάστισε μὲ τὴ μεταμόρφωσή του. Ἄπὸ κεῖ τὸ πλῆθος ἔστρεψε πρὸς τὸ ναό, πού μόλις τώρα ὡς φαίνεται εἶχε ἀντιληφθῆ τὴν ὑπαρξὴ του κι ὤρμησε πρὸς τὴν πύλη.

Τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη πετώντας τὸ γεράκι πάνω ἀπὸ τὸν τροῦλο, ἔρριξε μὲ τὸν καθρέφτη πού κρατοῦσε τοῦ ἥλιου τὸ φῶς στὰ πρόσωπα πού ἔστεκανε πάνω στὸ βωμό. Ὁ βασιλιάς, ἡ βασίλισσα κ' οἱ σύνοδοί τους ἐφάνηκαν μέσα στὸ μισοσκοτεινο τοῦ ναοῦ θόλο σὰ φωτισμένοι ἀπὸ οὐράνια λάμψη κι ὁ λαὸς ἐπροσκύνησε. Ὅταν τὸ πλῆθος συνῆλθε καὶ σηκώθηκε, ὁ βασιλιάς κ' οἱ δικοί του εἶχαν κατέβῃ μέσα στὸ βωμό, γιὰ νὰ πᾶνε στὸ παλάτι τους ἀπὸ κρυφὲς στοές, κι ὁ λαὸς σκορπίστηκε μὲς στὸ ναὸ γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειά του. Παρατηροῦσε μὲ κατάπληξη καὶ σεβασμὸ τοὺς τρεῖς βασιλιάδες πού ἔστεκαν ὄρθιοι· μὰ τίποτε δὲν τοὺς ἔβαλε σὲ τόσο πειρασμό, ὅσο ἐκεῖνος ὁ σωρὸς πού μὲς στὴν τέταρτὴ ἀχυβάδα ἦταν κρυμμένος κάτι ἀπὸ ἓνα χαλί· γιὰτὶ ποῖος ξέρει ποῖος ἀπὸ εὐσπλαχνία εἶχε ἀπλώσει ἀπάνω στὸ σωριασμένο βασιλιά ἓνα λαμπρότατο κάλυμμα, πού κανένα μάτι δὲν μποροῦσε νὰ τὸ περάσῃ καὶ κανένα χέρι δὲν ἔπρεπε νὰ τολμήσῃ νὰ τὸ ἀνασηκώσῃ.

Ποτὲ ὁ λαὸς δὲ θὰ κουράζοταν νὰ βλέπῃ καὶ ν' ἀποθανυμάζῃ, καὶ τὸ πλῆθος πού ὄλο ἐσπρώχνοταν θὰ συντριβόταν μέσα στὸ ναό, ἂν δὲν τραβιόταν πάλι ἡ προσοχή του ἔξω, πρὸς τὴ μεγάλη πλατεῖα.

Ξαφνικὰ πολλὰ χρυσὰ νομίσματα, σὰ νᾶπεφταν ἀπὸ ψηλά, ἀντήχησαν στίς μαρμαρένιες πλάκες· οἱ πιὸ κοντὰ διαβάτες ὤρμησαν ποῖος νὰ τὰ πρωταρπάξῃ.

Αὐτὸ τὸ θαῦμα ξαναγίνηκε πολλές φορές πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ. Μπορεῖ ὁ καθένας νὰ τὸ καταλάβῃ πὼς τὰ Τελώνια φεύγοντας θελήσανε ν' ἀστειευτοῦν ἀκόμη μιὰ φορά καὶ σκορπίζαν εὐθύματα τὸ χρυσάφι ποὺ εἶχαν πάρει ἀπ' τὸ κορμί τοῦ σαριασμένου βασιλιά. Ἀχόρταγο τὸ πλῆθος ἔτρεχε κάμποσο καιρὸν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σπρωχνόταν καὶ σκιζόταν, ἀκόμη κι ὅταν πιά δὲν ἔφευτε χρυσάφι. Τέλος διαλύθηκε σιγά-σιγά, τράβηξε τὸ δρόμο του, κ' ἴσαμε σήμερα τὸ γεφύρι μαυρίζει ἀπὸ διαβάτες, κι ἄλλος ναὸς στὴ γῆν ἀπάνω δὲν ἔχει πῶς πολλοὺς προσκυνητάδες.

O. LEMARIE

ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΝΑΤΟ

Τὸ παιγνίδι πάθος.

Εἶναι φυσικὸ τὸ παιδί ν' ἀγαπᾷ τὸ παιγνίδι καὶ ὅσο αὐτὸ τὸ θέλητρο μένει μέσα στὰ κανονικὰ ὄρια δὲν θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ ψέξῃ, τούναντίον. Πρέπει ὅμως νὰ ἀνησυχῇ κανεὶς ὅταν τὸ παιγνίδι παίρνει αὐτὴ τὴν ὑπερβολικὴ μορφή ποὺ λέγεται πάθος. Τί γίνεται λοιπὸν τὸ παιδί ὅταν εἶναι παίχτης; Πρῶτα πρῶτα δὲ σκέφτεται ἄλλο πὰς παρὰ τὸ παιγνίδι κι ὅταν ἀσχολεῖται μ' αὐτὸ ἐπιδίδεται μὲ ἐντατικὴν αὐστηρότητα. Διακρίνομε καθαρὰ δύο τύπους παίχτη.

1ο) Ὁ πρῶτος ζητεῖ νὰ διασκεδάξῃ ἢ ἀπλούστατα νὰ χαζεύῃ. Ἡ σοβαρὴ προσπάθεια τὸν δυσαρρεστεῖ· κάθε ἐργασία τοῦ εἶναι ἐνοχλητικὴ. Περνᾷ τὴν ὥρα τοῦ μαθήματος ἔχοντας στὸ νοῦ του τὸ τελευταῖο διάλειμμα καὶ συλλογιζόμενο τὸ ἐπόμενο, ἀν δὲν τὴν χρησιμοποιεῖ παίζοντας κρυφὰ κανένα παιγνίδι μὲ τοὺς πλαγινούς του! Λίγο τὸν ἐνδιαφέρει τὸ παιγνίδι, ἀρκεῖ νὰ διασκεδάξῃ! Τὸ τέτοιο παιδί τέλος δὲν εὐχαριστεῖται μὲ τὴν ψυχαγωγία· ὅλη τὴ ζωὴ τὴν ὀνειρεύεται σὰν μάταιη διασκέδαση. Θὰ διασκεδάσῃ μὲ ὅ,τι θελήσῃ, ἀρκεῖ νὰ παίξῃ. Ἡ προσπάθειά του εἶναι ἢ ἀρνηση τῆς σοβαρῆς δουλειᾶς, ἢ τεμπελιά.

2ο) Ὁ ἄλλος τύπος εἶναι (μὲ μιὰ διαφορτικὴ ἄποψη) πῶς ἀνησυχητικὸς. Αὐτὸς δὲν ἐπιδίδεται σὲ ὁποιοδήποτε παιγνίδι, ἀλλὰ σὲ ὀρισμένα καὶ μάλιστα κάποτε σὲ ἓνα μόνον· καὶ ἐπιδίδεται σ' αὐτὸ ὄχι ἐλαφρὰ καὶ γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του (σὰν τὸν ἄλλο πού, ὅταν τελειώσῃ τὸ παιγνίδι, τὰ ξεχνᾷ ὅλα) ἀλλὰ παράφορα. Τὸ παιγνίδι αὐτὸ τοῦ ἔγινε τὸ κύριο ἐνδιαφέρον, ἢ σοβαρὴ δουλειὰ τῆς ζωῆς. Τὸ σκέφτεται τὴν ὥρα ἀπὸ τὰ μαθήματά του καὶ πολλές φορές ἀφήνει τὰ μαθήματά του γι' αὐτό.

Μὰ πούα λοιπὸν εἶναι τὰ παιγνίδια ποὺ προκαλοῦν στὰ παιδιά τέτοια πάθη; —Πρῶτα-πρῶτα εἶναι κείνα ποὺ ξυπνοῦν τὴ φιλοτιμία, δηλαδὴ ὅταν ἔχουν νὰ νικήσουν συμπαίχτες, ἢ νὰ ἀποκτήσουν καὶ νὰ διατηρήσουν μιὰ φήμη (ποδηλατοδρομίες, πάλεμα, τένις, φούτ-μπῶλ, κτλ.). Τὰ παιδιά αὐτὰ δὲν διαβάζουν παρὰ μόνον ἀθλητικὲς ἐφημερίδες· τίς ἐλεύθερες ὥρες τους, ἢ θὰ γυμνάζωνται, ἢ θὰ παρακολουθοῦν τοὺς ἄσους ποὺ ἀγωνίζονται. Τοὺς γίνεται λοιπὸν μιὰ προσήλωση, μιὰ μοναδικὴ σκέψη, παράφορος ἐνθουσιασμός.

Τὰ ἄλλα παιγνίδια (κι αὐτὰ εἶναι πῶς ἐπικίνδυνα) εἶναι τὰ στοιχίματα καὶ τὰ τυχερὰ παιγνίδια. Ἐρωτας γιὰ ριψοκίνδυνο καὶ ἔρωτας γιὰ τυχαῖο κέρδος γίνονται σὲ μερικὲς φάσεις πάθη ποὺ πρέπει νὰ τὰ ἐπιβλέπομε ἀπὸ τὴν ἐκκόλασή τους. Ὅποιος εἶδε ἀνθρώπους νὰ καταστρέφονται ἀπὸ τέτοιες τρέλλες ὡς καταστρέψῃ τὸ φύτρο ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ. Κεῖνος πού δὲν μπορεῖ νὰ διασκεδάξῃ χωρὶς γὰ ὑπόσχεται στοιχίματα ἔχει μέσα του ψυχὴ παίχτη. Ἄς τὸν ἀπαλλάξουν λοιπὸν (καθὼς καὶ τοὺς δικούς του)

ἀπ' τοὺς κινδύνους τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἀτιμίας! Δείχνοντάς του τὴν πανωλεθρία τῶν ἄλλων ὡς τοῦ βάλουν στὸ νοῦ τὸν κίνδυνο ποὺ διατρέχει! Ἄς τοῦ φανερώσουν ὅλο τὸν κίνδυνο καὶ ἄς τὸν κάμουν νὰ τὸν τρέμῃ!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ

Τὰ ὄρια τοῦ παιγνιδιοῦ.

Τὸ παιγνίδι, ποὺ πιάνει ὅλη σχεδὸν τὴν ἡμέρα τοῦ νηπίου, βλέπει τὸ πεδίο του νὰ μικραίνει μὲ τὰ χρόνια. Μιὰ σειρά ὀρίων ἔρχεται διαδοχικὰ καὶ τὸ λιγοστεύει.

I.—Καὶ πρῶτα πρῶτα ἔχομε τὸ ὄριο τῆς διάρκειας. Ὁ ἀρχίσουν νὰ παίρνουν μιὰ ὄρα τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸ παιγνίδι τοῦ νηπίου γιὰ νὰ τὸ μνήσουν στὴν ἀνάγκωσι. Αὐτὴ τὴν ὄρα πρέπει τὸ νήπιον νὰ εἶναι ἀπασχολημένο καὶ νὰ μὴ σκέφτεται πῶς τὰ παιγνίδια του. Σιγά-σιγά μακραίνει ἢ διάρκεια τῆς ἐργασίας καὶ κατὰ συνέπεια ἐλαττώνεται ἢ διασκέδαση. Στὸ ἔξῃς τὸ παιδί ἔχει τίς ὥρες τοῦ «τοῦ διαλείμματος» καὶ τὸ παιγνίδι δὲν πρέπει νὰ σφετερίζεται τὴν ὄρα τῆς μελέτης. Δέχεται ἢ διασκέδαση αὐτὸν τὸν περιορισμό; Εἶναι πῶς εὐχάριστη ἢ διασκέδαση γιὰ τὴν περιμένει κανεὶς πῶς πολύ. Βαρῆται διαρκῶς νὰ παίξῃ. Μὰ καὶ ὅταν τὸ διακόπτει τὸ παιγνίδι γιὰ μιὰ καλὴ δουλειὰ εἶναι πάντα μιὰ καινούργια χαρὰ.

II.—Τὸ δεύτερο ὄριο εἶναι σχετικὸ μὲ ἀντικείμενα. Τὸ παιδί μαθαίνει σιγά-σιγά πὼς ὑπάρχουν κάποια πράματα ποὺ μ' αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ παίξῃ. Ἄλλα γιὰ εἶναι ἐπικίνδυνα, ἄλλα γιὰ εἶναι ἀξιοσέβαστα ἢ εἶναι «ἀξιοσέβαστα» γιὰ κάποιο λόγο. Ἡ φωτιά, τὰ σπέρτα, τὸ μαχαίρι, οἱ βελόνες...εἶναι γιὰ τὸ παιγνίδι τῶν νηπίου ἀπαγορευμένο ὄλυκὸ (τοῦλάχιστο γιὰ ἓνα διάστημα)· κινδυνεύει νὰ γίνῃ θύμα ἢ γὰ κόμη θύματα. Ὅμως καὶ τὰ ἀβλαβῆ ἀντικείμενα οὔτε κι αὐτὰ δὲν τοῦ δίνονται (θὰ ἔπρεπε καλύτερα νὰ πῆ κανεὶς «δὲν τοῦ ἀφιερώνονται»). Ὑπάρχουν τέτοια χρήσιμα, ποὺ δὲν πρέπει νὰ τ' ἀγγίξῃ καὶ πολὺτίμα, ποὺ δὲν θὰ τὰ πάρῃ ἀν δὲ λάβῃ τὴν ἄδεια. Ρωλόγια, στολίδια, βιβλία...πρέπει νὰ μὴν τὰ πειράξῃ, τὸ ἴδιο καὶ τὰ χαρτιά ποὺ εἶναι πάνω στὸ γραφεῖο τοῦ πατέρα. Τέλος δὲν θὰ παίξουν μὲ ὅ,τι ἀνήκει στοὺς ξένους. Μιὰ ἀπαγορευμένη ζώνη ὅλο καὶ περικυκλώνει τὴν περιοχὴ τοῦ παιγνιδιοῦ. Κι αὐτὴ ἢ ζώνη εἶναι κάποιο τοπικὴ. Ὑπάρχουν μέρη ὅπου δὲν παίζει κανεὶς κι ἄλλα προορισμένα γιὰ θορυβώδεις διασκέδασεις. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, ὅπου δὲν ἀνεχονται παρὰ σιωπηρὲς διασκέδασεις.

III.—Σὲ λίγο θὰ προστεθῇ ἓνα τρίτο ὄριο, τὸ ὄριο τῶν προσώπων. Τὸ παιδί δὲν θὰ παίξῃ μὲ κακοὺς συντρόφους. Τὰ παραδείγματά τους εἶναι κακὸν καὶ τὸ παιγνίδι δίνει ἀφορμὴ γιὰ μεγάλη οἰκειότητα. Θὰ πρέπει σιγά-σιγά νὰ πάψῃ νὰ παίξῃ μὲ τίς ὑπὲρ-ρέτριες—ὄχι βέβαια γιὰτι αὐτὲς εἶναι ἀνάξιες, ἀλλὰ γιὰτι ὁ τύπος τῶν σχέσεων ποὺ τοὺς ἐνάγει μὲ τὸ παιδί δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἐλευθερίαν ποὺ δίνει τὸ παιγνίδι. Δὲν εἶναι σύντροφοι. Τέλος, ὑπάρχουν καὶ πρόσωπα ποὺ μ' αὐτὰ δὲν θὰ παίξῃ τὸ παιδί. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ παιγνίδι. Γιὰτι ὅσο τὸ παιδί θὰ καταλαβαίνει καλύτερα τὸ χαρακτήρα τους, θὰ θέλῃ νὰ τὰ μιμηθῇ, νὰ τὰ γελοιοποιήσῃ, νὰ τὰ γελοιογραφῇ.

IV.—Τὸ τέταρτο ὄριο εἶναι ὁ τρόπος. Ὑπάρχει παιγνίδι ἀθῶο καὶ παιγνίδι πονηρὸ· παιγνίδι σεμνὸ καὶ παιγνίδι ἀπρεπο. Οἱ τοῦμπες τοῦ μωροῦ δὲν ταιριάζουν στὸ κορίτσι. Μεγαλώνοντας τὸ παιδί πρέπει νὰ τηρῇ καλὴ στάση καὶ στὰ παιγνίδια του. Θὰ κινῶσι ἀκόμα καὶ τὸν πλεονασμὸ τῆς ζωτικότητάς του. Ἀπὸ ἓνα παιδί δεκαπέντε χρόνων δὲν θὰ ἀνεχτοῦν πῶς τὰ ξεφωνητὰ ποὺ κάνει τὸ ἀγοράκι, ὅταν βγαίνει στὸ διάλειμμα. Ὑπάρχει μιὰ βαθμίδα συστολῆς καὶ αυτοκυριαρχίας ποὺ δίκαια ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὸν ἔφηβο. Τὸ νὰ κἀνῃ τὸν τρελλό, νὰ ξεστηθῶνται γιὰ νὰ κἀνῃ τὸν μεθυσμένο...δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται πῶς. Παίρνει λοιπὸν σιγά-σιγά μιὰ καινούργια μορφή τὸ παιγνίδι. Πᾶνει νὰ εἶναι ἢ διάχυση μιᾶς ἀπλοϊκῆς ψυχῆς, γίνεται ἢ διάχυση ἐνὸς προσώπου μὲ εὐθύνες ποὺ ὄλο ἀξιώνουν. Νὰ γιὰτι, βρισκόμενο πάντα τὸ παιδί ὄλο καὶ πῶς κοντὰ μὲ τὰ σοβαρὰ πράματα, ἀλλάζει τόνο, ἐξευγενίζεται καὶ παίρνει κι αὐτό, σὰν νὰ ποῦμε, μιὰ σοβαρὴ στάση.

V.—“Ας αναφέρουμε τέλος τὸ ὄριο τῆς *ἐντασης*. Μερικὰ παιδιὰ ρίχνονται μὲ τέτοια λύσσα στὸ πάλεμα ἢ στὸ τρέξιμο πού τοὺς γίνονται ἀληθινὴ κούραση. “Αὐτὰ ἀπορροφιῶνται ἀπὸ τοὺς λεξιγράφους σὲ τέτοιο σημεῖο πού χάνουν τὸν ὕπνο τους καὶ τὴν ὄρεξή τους. “Αὐτὰ φτάνει σ’ αὐτὸ τὸ βαθμὸ τὸ παιγνίδι «ἐκφυλίζεται» σὲ δουλειά. Δὲν ἀνταποκρίνεται πιά στὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸ, δηλαδή στὴν ἀνάπαυση καὶ στὴν ἀνάχτηση δυνάμεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ

Τὰ παιγνίδια τοῦ παιδιοῦ.

“Αναφέρουμε ἐδῶ εἰδικὰ τὰ παιγνίδια τοῦ παιδιοῦ λόγῳ τῆς θέσης πού κατέχουν στὸ πνεῦμα του, ἂν ὄχι στὴν καρδιά του. Εἶναι πράματα δικὰ του, ἢ πρώτη του ἰδιοχτησία! Εἶτε τοῦ τὰ ἔδοσαν, εἶτε τοῦ τὰ ἐφτιαξαν, εἶτε καὶ τοῦ τὰ ἀγόρασαν εἶναι τὰ «ἀγαθὰ» του. Ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ παιδιοῦ μιὰ σχέση προνομίου, ἐξάρτησης... καὶ ὁ τρόπος πού μ’ αὐτὸν αὐτὴ ἢ σχέση ἐπινοήθηκε εἶναι χαρακτηριστικὸ πού καὶ αὐτὸ φανερώσει τὸν χαραχτήρα τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ παιδί ἀγαπᾷ τὰ παιγνίδια του. Γιατί; Χωρὶς ἀμφιβολία, τὰ ἀγαπᾷ γιατί τὸ διασκεδάζουν. Ὑπάρχουν ὁμοίως καὶ μερικὰ ἀπ’ αὐτὰ πού τὰ ἀγαπᾷ γιατί αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ἀγαπᾷ, νὰ προστατεύη, νὰ νανουρίζη... Οἱ κοῦκλες, οἱ ἀρλεκίνοι, τὰ νευρόσπαστα, οἱ ψεύτικοι σκύλοι, οἱ ἀρκοῦδες καὶ ἄλλα, εἶναι καθαρὰ ἀντικείμενα; “Ὅχι ὅπως διόλου. Εἶναι πρόσωπα πού ἀποτελοῦν τὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ. Τὰ ἀγαπᾷ μὲ φιλία. Δὲν βλέπομε συχνὰ κορίτσια πού ἀφοσιώνονται στὴν κοῦκλα τους, πού προτιμοῦν (καὶ μάάλιστα στὴν ἀρκοῦδα τους) σὲ ἄσκειο πού νὰ τῆς κάνουν μιὰ θέση δίπλα τους στὸ κρεββάτι τους; Αὐτὰ τὰ παιγνίδια δὲν εἶναι μόνον ἰδιοχτησία τοῦ παιδιοῦ, εἶναι ἢ οἰκογένειά του, ἢ δική του καὶ μόνον δική του. Κεῖνα πού θὰ τὰ ἀγαπήσῃ μὲ ξεχωριστὴν ἀγάπη (θὰ πῆγαινα νὰ πῶ *ζηλότυπη ἀγάπη*) εἶναι τὰ προσωπικά του ἔργα: σχέδιο πού ζωγράφισε τὸ ἴδιο, βέργα πού ἔκοψε μόνο του, κομάτι ὕφασμα πού ἔραψε ἢ μαρκάρισε τὰ ἀρχικά του... “Ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ ἔχει δημιουργήσει λιγάκι; Τὰ ἄλλα παιγνίδια, ἔχτος ἀπὸ κεῖνα πού φέρνουν μαζί τους κάποια ἀγαπητὴν ἀνάμνηση, τὸ παιδί τὰ ἀγαπᾷ λιγώτερον ἀπὸ ὅσα τὰ ἔχτιμά. Τὰ κρατεῖ γιατί εἶναι ὁμορφα, βολικά· *εἶναι καθαρὰ ἔργα τῶν παιγνιδιῶν του.*

“Ὡς ποῖο σημεῖο τοὺς εἶναι ἀφοσιωμένο; Αὐτὸ προδίνεται πρῶτα μὲ τὴν εὐκολία πού τὰ δανείζει ἢ τὰ δίνει. Γιατί αὐτὰ εἶναι—δὲν εἶν’ ἀλήθεια;—μιὰ μικρὴ κινήσι περὶ οὐσία δική του. Εἶναι ἢ πρώτη μορφή τῆς περιουσίας του! Τὸ τάδε παιδί δὲν θὰ θελήσῃ ποτέ νὰ παραχωρήσῃ τὸ κουβαδάκι πού κρατᾷ στὰ χέρια του, πού εἶναι δικό του. “Ἄλλο ἀφήνει μ’ εὐχαρίστηση τοὺς συμμαθητὲς του νὰ παίξουν μὲ τὸ δικό του. Τὸ πρῶτον εἶναι φιλόργουρο, τὸ δεύτερον ἔχει τὸ ἰδιαιτέρον πλεονέκτημα τοῦ γενναίου. “Ἄλλο χαρακτηριστικὸ πού προδίνει τὸ βαθμὸ τῆς ἀφοσίωσης εἶναι ἢ φροντίδα πού ἔχει τὸ παιδί γιὰ τὴ διατήρησι τοῦ παιγνιδιοῦ. “Εκεῖνο πού τὸ ἀμελεῖ κοτέχει λίγη θέση στὴν καρδιά του. “Εκεῖνο, πού τὸ ταχτοποιεῖ, τὸ προσέχει νὰ μὴν τὸ καταστρέψῃ, εἶναι ἐκεῖνο πού τοῦ δίνει περισσότερη ἀξία. Πόσες φορὲς ἢ μητέρα θὰ παραγγεῖλη στὸ ἀγόρι καὶ πρὸ πάντων στὸ κορίτσι νὰ ταχτοποιῇ καὶ νὰ περιποιεῖται τὰ παιγνίδια του! Τὸ κάνει γιατί αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀσκηση μόρφωσης, μιὰ συνήθεια τίξης πού θ’ ἀποχτήσῃ. Τὸ κορίτσι πού φεύγει ἀφήνοντας τὰ παιγνίδια του σκορπια δὲν προετοιμάζεται νὰ γίνῃ καλὴ νοικοκυρά.

Τέλος, τὸ παιγνίδι, εἶπαμε, δὲν εἶναι γιὰ τὸ παιδί μόνον ἐκεῖνο πού τὸ διασκεδάζει, εἶναι τὸ μικρὸ του βίος, ὁ *πλοῦτός του*. Κι ἀπ’ αὐτὸ ἀκόμα θὰ μπορῇ νὰ κινεῖται νὰ ἀνακαλύψῃ κάποιο χαρακτηριστικὸ. Πολλὲς φορὲς δὲν παίξῃ τὸ παιδί μαζί μὲ ἄλλα παιδιὰ ἢ μπροστά τους; Τὸ καθένα φέρνει τὸ παιγνίδι του. “Ἔτσι, ἐνῶ πρῶτα ὑπῆρξε ἀνταγωνισμὸς μόνον μεταξὺ προσώπων, τώρα δημιουργεῖται σιγά-σιγά καὶ μεταξὺ τῶν παιγνιδιῶν. Στὴν ἀρχὴ μαλώνουν ποῖο παιδί θὰ ἔχῃ τὸ πιὸ βολικό, τὸ πιὸ διασκεδαστικόν... Μπορεῖ νὰ φτάσουν νὰ θέλουν τὸ πιὸ πλούσιον καὶ τὸ πιὸ ἀκριβόν. Διασκεδάζουν τότε

λιγώτερον μὲ τὰ παιγνίδια πού δὲν τοὺς κάνουν παράταξη. Καὶ τότε κάνει τὸ παιδί νὰ θαυμάσουν ὄχι τὸ πρόσωπό του, ἀλλὰ τὴν ἀποσκευὴν του! Τὸ παιγνίδι ἔδωσε εὐκαιρία γιὰ μιὰ ἀνόητη περιφλαυτία.

ΚΑΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

“Η Παιδαγωγικὴ ὠφέλεια τοῦ παιγνιδιοῦ.

“Αφοῦ σκιαγραφήσαμε τὴν ψυχολογία τοῦ παιγνιδιοῦ μᾶς ἀπομένει νὰ προσδιορίσωμε τὴ μορφωτικὴ του ἀξία.

“Ἔχομε (ἔτσι, νομίζομε) δόσει μιὰ σύνοψη παιδικῶν διασκεδάσεων ἀρκετὰ πλούσια, ὥστε ὁ παιδαγωγός, πού θὰ ἤθελε νὰ ὠφελῃ, νὰ μπορῇ ἄνετα νὰ διαλέξῃ. “Η ποικιλία τους ἀκόμη ἔχει τὴν ἀξία της γιατί τὸ καθένα ἀσκεῖ μιὰ ξεχωριστὴν ἐνέργεια καὶ ἀνταποκρίνεται σὲ μιὰ διαφορετικὴ ἀνάγκη. “Ὁ παιδαγωγός θὰ διαλέξῃ ἐκεῖνα πού ταυρίζουν σὲ κάθε παιδί καὶ θὰ τὸ βοηθῇ νὰ ὠφελῃ ἀπ’ αὐτὰ.

Τώρα λοιπὸν θὰ μιλήσωμε γιὰ τὴν ὠφέλεια τοῦ παιγνιδιοῦ. Θὰ τὸ κάνομε σύντομα πολὺ γιατί ὁ ἀναγνώστης ἤδη θὰ ἔχῃ βγάλει μόνος του τὰ πρακτικὰ συμπεράσματα τῆς σύντομης ἀνάλυσής μας.

Στὸ παιγνίδι ἀνακαλύπτομε τέσσαρους ὁλοῦς: Ψυχαγωγεῖ, ἀναπτύσσει, ἐκπαιδεύει καὶ τέλος μορφώνει (δηλαδή ἀσκεῖ ἢ διορθώνει. Αὐτὸ θὰ ποῦμε μὲ λίγα λόγια.

1ο) Τὸ παιγνίδι *ψυχαγωγεῖ* τὸ παιδί πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀπόλυτην ἀνάπαυση πού τυχόν τοῦ ἐπιβάλλουν καὶ πού προκαλεῖ τὴν ἀνυπομονησία του. Οἱ ἐννιά ὥρες καλοῦ ὕπνου (πού σ’ αὐτὲς μένει ἐντελῶς ἀκίνητος) ἀρκοῦν γιὰ τὴν τέλεια ἀνάχτησι τῶν δυνάμεών του. “Ὅταν ὁμοίως εἶναι ξυπνὸ ἢ κανονικὴ τὴν ἀνάπαυση εἶναι τὸ παιγνίδι. “Αν τοῦ τὸ στερήσωμε εἶναι σὰν νὰ τὸ μαραῖνομε. “Η ὑγεία του τὸ ἔχει πολὺ μεγάλη ἀνάγκη. Νὰ λυπέσῃ τὸ παιδί πού δὲν παίξῃ ποτέ. “Αντὶ ν’ ἀνθήσῃ μαραῖνεται, ἀντὶ νὰ μεγαλώσῃ, μαζεύεται. “Αν ἔχῃτε νὰ τὸ τιμωρήσετε, ποτέ νὰ μὴν εἶναι ἢ τιμωρία του ἢ συστηματοικὴ καὶ ἐξακολουθητικὴ στέρησι τοῦ παιγνιδιοῦ, γιατί θὰ τοῦ ἀφαιρέσετε ζωὴ θὰ κινδυνέψετε νὰ μὴν μπορεῖτε ποτέ πιά νὰ πετύχετε τίποτα. Τὸ παιδί εἶναι ἀνάγκη νὰ διασκεδάσῃ, νὰ γελᾷ πολὺ, ἐλεύθερα. Τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη ἢ ἀληθινὴ ξενισία καὶ ἢ εὐθυμία μὲ ξεφωνητά. “Αν τὸ κρατᾷμε διαρκῶς σοβαρὸ καὶ ἀκίνητο τοῦ ἐμποδίζομε τὸ ξεχείλισμα τῆς περισίτας του ζωῆς. Θέλοντας νὰ τὸ κάμωμε πρόωρα σοβαρὸ κινδυνεύομε νὰ τὸ διαστρέψωμε καὶ νὰ τὸ στερέψωμε. “Η ἐργασία πρέπει νὰ διαδέχεται τὸ παιγνίδι καὶ νὰ ἔχουν μεταξὺ τους κάποια ἰσορροπία. “Η τέχνη τοῦ παιδαγωγοῦ εἶναι νὰ κανονίζῃ τίς δόσεις τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. “Η διάρκεια τοῦ διαλείμματος εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν προσπάθεια πού πρέπει νὰ ἀντισταθμίσωμε. “Η συχνότητά του θὰ μετρηθῇ μὲ τὴ δύναμη τῆς προσοχῆς. “Η φύσι του, ἀκόμη, θὰ προσαρμωστῇ στὴ δουλειά πού μόλις ἔχει τελειώσῃ, δηλαδή θὰ προτιμηθοῦν τὰ σκληρά καὶ ὄχι τὰ σκάκι πού κουράζει πάλι τὸ πνεῦμα. Ὑπάρχουν τέλος παιγνίδια πού εἶναι εὐχάριστα γιὰ νὰ περνᾷ ἢ ὥρα, δὲν εἶναι ὁμοίως ψυχαγωγικά. Κι ἀντίθετα ὑπάρχουν ἄλλα πού εἶναι ὅλο τέρψη καὶ ψυχαγωγία. Ποῖο παιδί δὲν ξεχνᾷ ὅλας του τίς ἐννοίας στὸ τσίρκο; Τὸ εἰλικρινὸ γέλιο εἶναι δυνατὸ ψυχαγωγικόν. Καὶ ὁ σοφός δὲν μᾶς εἶπε: Dulce est desipere in loco?

2ο) Λέγοντας πὼς τὰ παιγνίδια *ἀναπτύσσουν* τὸ παιδί εἶχαμε ὑπ’ ὄψει μᾶς πρῶτα τὰ σωματικὰ παιγνίδια. “Ὅταν γίνονται μὲ καλὴν ἐπίβλεψη, αὐτὰ εἶναι ἴσως πού συμβάλλουν πιὸ πολὺ στὸ νὰ τοῦ δώσουν ζωτικότητα, εὐκινησία. Τὸ παιδί πού μεγαλώνει στὴν ἐξοχὴ καὶ εἶναι ἐλεύθερον νὰ διασκεδάσῃ γίνεται γρήγορα εὐκίνητον καὶ γερό. Δὲν ἔχει γύρω του ὅλα τὰ μέσα: πλατεῖες δειντροστοιχίες γιὰ νὰ τρέξῃ, τάφρους νὰ περᾷ, δέντρα νὰ σκαρφαλώνῃ, πλατὺ κενὸ γιὰ νὰ κινεῖται καὶ νὰ ξεφωνίζῃ...χωρὶς νὰ τὸ τιμωροῦν; Εἶναι περιττὸ νὰ τοῦ προτείνωμε παιγνίδια· αὐτὰ πλεονάζουν, ἀφοῦ τὸ κάθε τι τὸ καλεῖ νὰ παίξῃ. Κεῖνο πού τοῦ χρειάζεται εἶναι μιὰ προσεχτικὴ ἐπίβλεψη γιατί περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο παιδί ξαίρει τὸ «ἐπικίνδυνον παιγνίδι».

Γιὰ τὸ μαθητὴ πού μεγαλώνει στὴν πόλη, πού τοῦ λείπει πολλὲς φορὲς καὶ ὁ κῆπος, ἢ ἔγνοια εἶναι διαφορετικὴ. Μὲ κάθε τρόπο μεγαλώνει στὰ στενά· ὁ σεβασμὸς στὰ ἐπι-

πλα του περιορίζει το τρέξιμό του και τις κινήσεις του, ο σεβασμός στους γείτονες του περιορίζει το θόρυβό του. Δεν έχει αυτός την «ελευθερία κινήσεως» που έχει ο σύντροφός του στο χωριό. Κι όμως το ξεχείλισμα της ζωής του είναι επίσης αναγκαίο. Πώς θα το κατορθώσουμε να το έχη; — Τεχνητά με τη γυμναστική φυσικά με μιάν έκλογή προσαρμοσμένων παιγνιδιών. Η γυμναστική είναι μιὰ μεθοδική άσκηση που έχει σκοπό να αναπτύξη την καθεμιά δύναμη του παιδιού και να του εξασφαλίση την Ισορροπία του. Άσκήσεις άναπνοής, κάμψης, δύναμης, άντοχής.... Δεν είναι μούσκουλο που ή επιστήμη να μην το προκαλή στη δουλειά και να μη ζητή να το κάνει πιο δυνατό, πιο λυτό. Άναμφισβήτητη εύεργεσία είναι ή λογική αυτή άσκηση για το παιδί της πόλης. Είναι στο σώμα του ότι είναι ή μελέτη στο πνεύμα του. Όσο επιδέξια όμως κι άν είναι, είναι με τον τρόπο της μιá δουλειά, μιá προσεχτική και σοβαρή άπασχόληση. Άσκει, αλλά δεν ξεκουράζει. Το παιδί, που ζητείτε να το δυναμώσετε και να το κάνετε εύλυγο με εύκοι έλξεις, με είκοσι στροφές και είκοσι εξακολουθητικές όκλάσεις, έχει συνείδηση του τί κάνει. Δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον γι αυτές; Η φαντασία του δε βρίσκει μονότονες και φορτικές τις «θεωρητικές» κινήσεις που του επιβάλλονται; Την ώρα αυτή που εργάζεται με τὰ παραγγέλματα το πνεύμα του ξεκουράζεται; — Όχι. Άν και για μερικά παιδιά ή μισή ώρα της γυμναστικής είναι τέρψη (και μάλιστα ή ώρα της άμιλλας), τὰ περισσότερα στενοχωριούνται και τή θεωρούν άγγραφεία, γιατί τους ζητούν μιá προσπάθεια, μιá κόυραση, ενώ αυτά έχουν άνάγκη από μιάν άλλαγή, μιá διακοπή!

Γνωστικοί δασκάλοι μάζουν το παιγνίδι και στη γυμναστική άκόμη. Η γυμναστική γίνεται μόλις άναγκαία, όταν ο παιδαγωγός προκαλέση και ύποστηρίξη την άγάπη στα προσαρμοσμένα σωματικά παιγνίδια. Το παιγνίδι του γάτου δεν το προτιμούν τὰ παιδιά καλύτερα από 1/4 της ώρας γυμναστική; Ποιό παιγνίδι με τόπι και ποιό σκαρφάλωμα δε δίνει στα μούσκουλα τή δύναμη που θέλει να δόση το σχολικό πολύζυγο; Το πήδημα του προβάτου χαρίζει λιγώτερη εύκινησία από τις άσκήσεις της κάμψης; Χωρίς να το έχουν στο νοϋ τους, παίζοντας τὰ παιδιά άναπτύσσονται. Κι ή άφροντισιά αυτή άκόμη συμβόλλει σ' αυτό, γιατί ένώνει στην προσπάθεια (που την καλύπτει) την ξεκούραση, που έπαυορθώνει.

Το να καταστήση πάλι το παιγνίδι τή γυμναστική άνώφελη αυτό δεν είναι σωστό, γιατί ή γυμναστική είναι μιá άσυζήτητη τελειοποίηση, κάτι από τὰ πιο χρήσιμα. Μόνον έχουμε τή γνώμη πως το παιγνίδι προπαρασκευάζει. Το παιδί, που οι διασκεδάσεις και τὰ παιγνίδια το έχουν κάμει ρωμαλέο και εύκίνητο, εύχαριστιέται πολύ στη γυμναστική, γιατί τή βρίσκει ένα δεύτερο παιγνίδι.

3ο) Πλάι με τὰ παιγνίδια που δυναμώνουν στέκονται και τὰ παιγνίδια που διδάσκουν. Αυτά είναι τὰ πνευματικά παιγνίδια. Σχεδόν όλες οι πνευματικές λειτουργίες του παιδιού, όταν μιá φορά πετύχουν τή δουλειά τους, ζητούν μ' αυτή να διασκεδάσουν. Μόλις το παιδί μάθη το άλφάβητο θα θέλη να παίξη με τὰ γράμματα. Το ίδιο συμβαίνει και με τους αριθμούς. Άπ' αυτό προέρχεται και ή επιτυχία της τόμπολας με τις πολλές μορφές της. Και τὰ μικρά δεν έχουν τὰ διδακτικά παιγνίδια τους που τὰ καλούν να τὰ κατατάξουν σε κατηγορίες ζώων, φυτών, επαγγελμάτων, εργαλείων, διασήμων άντρών; Είναι άσκήσεις μνήμης. Άναριθμητα παιγνίδια υπάρχουν που οδηγούν και στη σκέψη, στο να φτιάχνουν και να λύνουν διάφορα προβλήματα.

4ο) Ό επιδέξιος παιδαγωγός ξαίρει να χρησιμοποιή το παιγνίδι και για το σχηματισμό (ή τή διόρθωση) του χαρακτήρα του παιδιού. Μήπως ύπάρχει παιγνίδι που να μην άσκη κάποιον ήθικό προτέρημα ή που να μη μπορή να μορφώση; Το φοβιτσάρικο παιδί παρασυρόμενο από το παράδειγμα των συντρόφων του θα πάρη θάρρος το δειλό θα τολμήση. Για το νήπιο και το δισταχικό θα διαλέξουν παιγνίδια που ζητά γρηγοράδα κι άπόφαση. Το άσυλλόγιστο θα του κινήσουν το ενδιαφέρον για το παιδί που σκέφτεται θα εξοικειώσουν σιγά-σιγά το «άνήμερο» στο συντροφικό παιγνίδι και το «άνυπόταχτο» θα το συνηθίσουν στην πειθαρχία της κατασκήνωσης, όπου οι ρόλοι που άναθέτονται στον καθένα πρέπει να τηρούνται άυστηρά.

Πρέπει με σύνεση να προτείνουμε στο παιδί να συμπληρώση ένα παιγνίδι, που δεν το πέτυχε, γιατί κινδυνεύομε να έχομε άρνηση. Παιγνίδι που δεν το πετυχαίνει, δεν το διασκεδάζει. Πρέπει με δεξιοσύνη και σιγά-σιγά να οδηγούμε το παιδί στην προσπάθεια τότε μόνο το παιγνίδι τραβά και συγκρατεί το παιδί, όταν το ενδιαφέρον και ή εύχαρίστηση κρύβουν την εργασία.

Άς βγάλουμε ένα συμπέρασμα. Θα ήταν σοβαρή πλάνη των γονέων να φαντάζονται πως μόνον τις εργασίες των παιδιών τους πρέπει να προσέχουν και όχι και τὰ παιγνίδια τους. Τὰ παιγνίδια παίζουν στην άνάπτυξη των παιδιών πολύ σημαντικό ρόλο και δεν πρέπει να τόν άγνοούν.

Πρώτο καθήκον των γονέων είναι να παρατηρούν τὰ παιγνίδια αυτά για να γνωρίζουν πιο βαθειά το παιδί τους και να το προφυλάγουν από τον κίνδυνο, που πάντα είναι δυνατόν να παρουσιαστή.

Δεύτερο καθήκον είναι να το γυμνάζουν στο παιγνίδι για να το άπομακρύνουν, άν άπειλείται, από την τεμπελιά και στενοχώρια που το διαφθείρουν.

Τρίτο καθήκον είναι να διαλέγουν τὰ παιγνίδια που άνταποκρίνονται στις άνάγκες του παιδιού.

Το τελευταίο είναι να φροντίζουν τὰ παιγνίδια να μένουν στα σωστά τους όρια κι άντι να βλάπτουν τή σοβαρή ζωή του παιδιού να την έξυπηρετούν καθώς επίσης να προσέχουν να μη θυσιάξη το παιδί τή σοβαρή ζωή για τὰ παιγνίδια.

ΤΕΛΟΣ

A. HAMAIDE

Η ΜΕΘΟΔΟΣ DECROLY

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Μετάφ. Άγλ. Μεταλλινού

ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Ό δόκτωρ Decroly μεταχειρίζεται για τή διδασκαλία της άνάγνωσης μιάν ενδιαφέρουσα μέθοδο. Αυτή ή μέθοδος μπορεί να ονομαστή *φυσικο-οπτική ή ιδεο-οπτική ή ιδεογραφική οπτική*. Αυτά τὰ τρία επίθετα της ταιριάζουν τελείως καλά.

Φυσικο-οπτική γιατί βασίζεται στην ψυχολογία των παιδιών.

Ίδεο-οπτική ή ιδεογραφική οπτική γιατί ξεκινά από τήν ιδέα και είναι στενά δεμένη μ' αυτήν.

Αυτή ή μέθοδος δεν είναι νέα. Την ξαναβρίσκομε στη διδασκαλία των άνωμάτων όμοια με κείνη των Itard και Bournville.

Η ιστορία της Παιδαγωγικής μας σημειώνει στο ένεργητικό αυτής της μεθόδου τις προσπάθειες του Olivier (τέλος 18ου αιώνα). Πράγματι ο Olivier ζήτησε να ξεκινήση από το συγκεκριμένο στοιχείο του ήχου και όχι από το γράμμα και έκανε τήν άνάγνωση με τήν άνάλυση φράσεων σε λέξεις και λέξεων στα φωνητικά τους στοιχεία. Είναι ο πρώτος που δίνει στη διδασκαλία της Πρώτης άνάγνωσης μιá φυσιολογική βάση. Επιθυμεί τὰ παιδιά να μη διαβάζουν τίποτα που να μην το καταλαβαίνουν, μιá όμως και κατάλαβαν το κείμενο, άποιτεί να το μάθουν άπ' έξω.

Ό Jacotot (στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα) προτείνει μιá άνάλογη μέθοδο. Η μέθοδος του εγκαινιάζει τήν οπτική μέθοδο. Λέγει κυρίως: «άς μη μαθαίνουμε στο παιδί τὰ γράμματα, ύστερα τις συλλαβές, ύστερα τις λέξεις. Άς τὸ κάνουμε να λέη, να ξαναδιαβάξη και να μαθαίνη άπ' έξω μιá φράση ή μιάν όποιαδήποτε σε-

λίδα. Μόνο του τὸ παιδί θὰ τὴν ἀναλύσῃ σὲ λέξεις, συλλαβὲς καὶ γράμματα καὶ μόνο του θὰ τὰ ἀναγνωρίσῃ σὲ μιὰν ἄλλη σελίδα.

Ὁ Vogel τροποποιεῖ ἐπιδέξια τὸ σύστημα τοῦ Jacotot καὶ τὸ μπάζει στὴ διδασκαλία τῆς ἀνάγνωστος καὶ γραφῆς συνδυασμένο μετὰ τὴν ἐποπτεία.

Ὑπῆρξε ἡ πηγὴ τῆς ἀναλυτικουσυνθετικῆς ἢ τῆς μεθόδου τῆς ἀνάγνωστος—γραφῆς.

Ἀλλὰ μποροῦμε νὰ θεβαιώσουμε πῶς ὁ δόκτωρ Decroly τὴν ἔβαλε σ' ἐφαρμογὴν καὶ ἔκανε μιὰ μέθοδο ποὺ μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστῆ σὲ ἀνώμαλα καὶ κανονικὰ παιδιὰ.

Πραγματικὰ τὴ βλέπομε νὰ ἐφαρμόζεται ἀπὸ τὸ 1904 στὸ Ἰνστιτούτο εἰδικῆς ἐκπαίδευσης. Ἀργότερα ἐφαρμόστηκε σὲ πολλὰ τέτοια σχολεῖα στὶς Βρυξελλές, ὕστερα ἐπίσης καὶ στὸ μικρὸ του σχολεῖο τῆς οἴου Ermitage καὶ τελευταῖα σὲ δώδεκα δημοτικὰ τῶν Βρυξελλῶν.

Αὐτὴ ἡ ἰδιο-οπτικὴ μέθοδος ἔχει τριπλὴ ἀξία: *ψυχολογική, μεθοδολογική* καὶ πρὸ πάντων *παιδαγωγική* καὶ γι' αὐτὸ συνδέεται μετὰ τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος. Αὐτὸ εἶναι βέβαια τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ πλεονεκτήματά της. Μποροῦμε ἐπίσης νὰ δηλώσουμε πῶς εἶναι ἡ μόνη μέθοδος, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴν ἀρχὴ τῆς συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας. Ἄς δοῦμε πῶς ἰκανοποιεῖ αὐτὲς τίς διαφορὰς ἀπόψεως.

1ο ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ

Ὁ δόκτωρ Decroly καὶ ἡ δεσποινὶς Degand ἔχουν ἀποδείξει σὲ μιὰ μελέτη σχετικὴ μετὰ τὴν ἀνάγνωστος καὶ γραφὴ πῶς γενικὰ, ὅταν ἓνα παιδί μαθαίνει νὰ διαβάσῃ, ἢ ὀπτικὴ ἀντίληψιν τῶν γραφικῶν σημείων, ἢ προφορικὴ ἔκφρασις, ἢ ἔνωσις τῶν ἤχων καὶ ἢ γραφικὴ παράστασις, ἢ ἀντιγραφὴ, ἢ γραπτὴ ἔκφρασις καὶ ἢ ὀρθογραφία αὐτῶν τῶν σημείων σχηματίζουν ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ σύνολο.

Λοιπὸν ἡ τέτοια ἀνάγνωστος ἔχει ἀνάγκη νὰ μεσολαβήσουν μερικὲς λειτουργίες.

1ο) Ὀπτικὴ καὶ φωνητικὴ λειτουργία.

2ο) Ἀκουστικὴ λειτουργία.

3ο) Κινησιασθητικὴ λειτουργία τῆς λαλιᾶς καὶ τῆς γραφῆς.

4ο) Μιὰ ἀνώτερη λειτουργία γιὰ τὴν κατανόησις τοῦ κειμένου κτλ.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα γιὰ τὴ Γαλλικὴ γλῶσσα ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ κύριον φαινόμενο ποὺ βρίσκεται στὴ βάση τῆς ἀνάγνωστος εἶναι χωρὶς καμιά ἀμφιβολία ἓνα φαινόμενο ὀπτικόν.

Καὶ τὰ πρᾶγματα τὸ ἀποδείχνουν. Μποροῦμε νὰ δοῦμε ἓνα κείμενον, νὰ τὸ καταλάβομε, νὰ ἐκτελέσομε τὴν ἐντολὴν ποὺ ἐκφράζει χωρὶς νὰ μεταχειριστοῦμε τὸν προφορικὸν λόγον. Κάνομε τότε ἀνάγνωστος νοερῶς, τὴν ποὺ σημαντικὴ καὶ τὴν ποὺ συνηθῆ.

Ἡ ἀνάγνωστος λοιπὸν εἶναι πρὶν ἀπ' ὅλα μιὰ ὀπτικὴ λειτουργία. Ὅστε μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς ἡ ἔρασις εἶναι μιὰ αἰσθησις ποὺ ἀντικειμενικὴ, ποὺ συγκεκριμένη ἀπὸ τὴν ἀκοή, αὐτὴ εἶναι ποὺ μᾶς δίνει, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀφή, τίς ποὺ ἀκριβεῖς ἐννοίας τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Οἱ παρατηρήσεις τῶν Preyer, Tiedeman, Perez καὶ τῶσων ἄλλων ψυχολόγων καὶ παρακολούθησαν ἀπὸ κοντὰ τὴν ψυχολογικὴ ἐξέλιξιν τῶν μικρῶν παιδιῶν ἀπόδειξαν πῶς ἡ ἔρασις εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς αἰσθήσεις, ποὺ ἀναπτύσσονται πρὸ δραστηρίων στὸ παιδί ἀπὸ τὴν γέννησίν του. Ἀπόδειξαν ἐπίσης πῶς ἡ ἔρασις ἀναπτύσσεται πρὶν ἀπὸ τὴν ἀκοή. Οἱ συγγραφεῖς μᾶς βεβαιώνουν πῶς ἓνα παιδί 4-6 μηνῶν ἀναγνωρίζει τὸ πρόσωπον τῆς μητέρας του, μὲ τὴ φωνὴν τῆς πολὺ πρὸ ἀργότερα.

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν τίποτα τὸ παράδοξον στὴ χρησιμοποίησιν μιᾶς ὀπτικῆς μεθόδου γιὰ τὴ διδασκαλίαν τῆς ἀνάγνωστος.

Ἄλλὰ πῶς νὰ ἐφαρμόσομε αὐτὴ τὴ φυσικὴ μέθοδο; Γιὰ νὰ βροῦμε τὸ δρόμον ποὺ θὰ πάρουμε ἄς ξαναγυρίσωμε στὴν ψυχολογίαν τοῦ παιδιοῦ.

Ἄς φέρομε στὸ νοῦ μας μετὰ τί τρόπον ἢ μητέρα του τὸ μαθαίνει νὰ μιλή. Ἀπευθύνεται σ' αὐτὸ μετὰ γράμματα, μετὰ μονοσύλλαβα, μετὰ λέξεις; Ἡ ἀπευθύνεται μετὰ φράσεις, μετὰ ἰδέες; Καὶ μήπως δὲν κατορθώνει τὸ παιδί σιγά-σιγά νὰ ἐκφράζεται;

Γιὰ τὸ νὰ μὴν ἀκολουθήσομε καὶ μεῖς τὴν ἴδιαν αὐτὴν μέθοδον στὴ διδασκαλίαν τῆς ἀνάγνωστος; Γιὰ τὸ νὰ μὴ ζητᾶμε ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τῆς λαλιᾶς τοῦ μικροῦ παιδιοῦ νὰ βροῦμε ἓναν ὁδηγόν;

Μήπως τὸ παιδί δὲν καταλαβαίνει τὴν ἀκουστικὴν λαλίαν πρὶν μπορέσῃ καὶ αὐτὸ νὰ τὴν ἐκφραστῆ; Δὲν καταλαβαίνει τὰ παραγγέλματα: «Ἐλα δῶ, σὴκω, δόσε μου τὸ χέρι» πρὶν μπορέσῃ καὶ αὐτὸ μετὰ τὴν σειράν του νὰ ἐκφραστῆ: «Ἐρχομαι, σὴκῶνομαι, σοῦ δίνω τὸ χέρι»;

Κι ἂν καταλαβαίνῃ αὐτὰ τὰ παραγγέλματα μετὰ τὴ βοήθειαν τοῦ ἀκουστικοῦ κέντρου, γιὰ τὸ δὲν θὰ τὰ καταλάβαινε μετὰ τὸ ὀπτικόν κέντρο; Τὰ μάτια, καλύτερα ἀκμάα ἀπὸ τὰ αὐτιά, θὰ τὸ βοηθήσουν νὰ τὸ πετύχῃ πρὸ γρήγορα.

Μόνον ποὺ πρέπει νὰ χρησιμοποιήσομε πρὸ συχνῆς ἐπαναλήψεως γιὰ νὰ ἐντυπωθῆ ἢ ὀπτικὴ εἰκόνα τόσο καλὰ ὅσο καὶ ἢ ἀκουστικὴ.

Μποροῦμε ἐπίσης νὰ ποῦμε πῶς οἱ γραπτὲς φράσεις ποὺ ἐκφράζουν ἰδέες, ἀποτελοῦν τὴν πρὸ συγκεκριμένην ὄψιν μιᾶς ἰδέας ποὺ ἐκφράζεται προφορικὰ.

Ἄν ἐξετάσομε μετὰ προσοχὴν τὴν λαλίαν καὶ τὴν γραφὴν, βλέπομε πῶς οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο δὲν ἔχουν ἀρχίσει μετὰ τὸ γράμμα· τουναντίον ἔχουν ἀρχίσει μετὰ τὸν ἤχον καὶ τὸ σχέδιον, ποὺ ἔχει τὴν ἀξίαν μιᾶς φράσεως. Ἄς παρατηρήσομε ἓνα παιδί ἀπὸ κοντὰ: θὰ δοῦμε πῶς πρὶν ἀπὸ τὴν λέξιν ἔχει τὴν φράσιν καὶ γενικὰ ἢ λέξιν ποὺ μεταχειρίζεται τὸ παιδί ἔχει γι' αὐτὸ τὴν ἀξίαν ὀλόκληρης φράσεως καὶ μάλιστα καὶ δύο.

Πραγματικὰ, ἓνα παιδί ποὺ λέγει *πατέρα*, π. χ. δὲ θέλει νὰ πῆ μόνον *πατέρα*, ἀλλὰ «*πατέρα*, ἔλα δῶ», «*πατέρα*, πάρε με», «*πατέρα*, δόσε μου τὸ κουκλάκι μου», κτλ.

* *

Καὶ ἡ ἀνάγνωστος, θὰ μᾶς ποῦν, καὶ ἡ σύνθεσις; Αὐτὴ ἡ ἀνάγνωστος θαρτῆ μόνη της, θὰ τὴν κάμῃ τὸ ἴδιον τὸ παιδί, ὅταν ἔρθῃ ἢ στιγμὴν ποὺ θὰ μπορῆ νὰ τὸ κάμῃ.

Σχετικὰ μετὰ τὴν γραφὴν, ὅπως τὸ παιδί, ἀφοῦ ἀκούσῃ τὸν προφορικὸν λόγον, προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσῃ προφορικὰ καὶ ὄλο καὶ μετὰ περισσώτερην ἀκρίβειαν τὴν σκέψιν του, τὸ ἴδιον, ἀφοῦ διακρίνῃ καὶ καταλάβῃ, θὰ χρησιμοποίησιν αὐτὸ τὸ λόγον, μόνις μπορέσῃ, ἢ μετὰ σχέδιον, ἢ μετὰ γραφὴν. Κι αὐτὸ θὰ γίνῃ τελειότερον ἂν ἢ ὀπτικὴ μέθοδος μείνῃ καθαρὰ ὀπτικὴ. Λοιπὸν ἐκεῖνον ποὺ θὰ συστήσωμε εἶναι:

1ο) Ὀπτικὴ μέθοδος στὴν ἀνάγνωστος.

2ο) Χρησιμοποίησιν φράσεως, συγκεκριμένης λέξεως.

3ο) Πάρα πολλὰς ἐπαναλήψεως ποὺ γίνονται: εὐκολώτερα μετὰ τὸ νὰ εἶναι ἐνδιαφερόμενος καὶ ὅταν παιγνίδι.

4ο) Μιὰ φυσικὴ ἀνάγνωστος καὶ σύνθεσις ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ παιδί.

5ο) Τέλος ἢ ἀνάγνωστος νὰ ἐφαρμόζεται μετὰ τίς διαφορετικὰς ἐννοίας ποὺ διδάσκουμε.

2ο ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ

Ὅλοι μας ἐμάθαμε πὼς στὴν ὕλη τῆς διδασκαλίας πρέπει πάντα νὰ πηγαί-
νωμε ἀπὸ τὸ ἀπλό στὸ σύνθετο, ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο στὸ ἀφηρημένο.

Ἄλλὰ θὰ ἦταν καλὸ ν' ἀρχίζαμε ὄντας ὅλοι σύμφωνοι γιὰ κείνο ποὺ λέμε
«ἀπλό».

Ξέρομε πὼς μὲ τὴ συνειθισμένη μέθοδο ξεκινᾶ κανεὶς ἀπὸ τὴ συλλαβὴ ἢ τὸ
γράμμα γιὰ νὰ φτάσῃ στὴ λέξη, ὕστερα στὴ φράση.

Αὐτὴ εἶναι ἡ φυσικὴ πορεία ποὺ τὸ πνεῦμα ἀκολουθεῖ; Ὅταν θέλουμε νὰ
δείξουμε τὴν εἰκόνα ἑνὸς προσώπου σὲ κάποιον, μᾶς ἤρθε ποτὲ στὸ νοῦ νὰ τοῦ πα-
ρουσιάζουμε τὰ διάφορα μέρη αὐτοῦ τοῦ προσώπου χωριστά; Ὁχι, βέβαια!

Ἡ συγκεκριμένη, ἀπλὴ κι ἐπαγωγικὴ φράση, ποὺ παρασταίνει στὸ παιδί
κάτι πὺδ συγκεκριμένο, πὺδ πραγματικὸ, εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τὸ γράμμα ἢ ἀπὸ
τὴν ἀφηρημένη συλλαβὴ ποὺ δὲν ἔχει καθόλου ἔννοια.

Ἄς μὴν παραδλέψουμε πὼς ὁ ἦχος καὶ τὸ γράμμα εἶναι ἡ τελευταία ἔκφραση
τῆς ἀνάλυσης ποὺ κάνει τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα.

* *

Εἶπαμε πὼς τὸ παιδί καταλαβαίνει τὰ παραγγέλματα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ
ἀκουστικοῦ κέντρου πρὶν μπορέσῃ κι αὐτὸ νὰ τὰ ἐκφραστῇ.

Λοιπόν, ἀφοῦ καταλαβαίνει αὐτὰ τὰ παραγγέλματα μὲ τὴν ἀκοή, γιὰτὶ δὲν θὰ
τὰ καταλάβῃ μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὄρασης;

Πρὶν μπορέσῃ ἀκόμα νὰ τὰ ἐκφράσῃ αὐτὰ τὰ παραγγέλματα γραφικὰ, δὲν θὰ
ἔχῃ καμμιὰ δυσκολία νὰ τὰ ἀναγνώρῃ τόσο γρήγορα—καὶ ἴσως καὶ πὺδ γρήγορα—
μὲ τὰ μάτια, ὅπως τὰ ἀναγνώρισε μὲ τὴν ἀκοή, ὅταν τοῦ τὰ ἔλεγε ἡ μητέρα του.
Γιὰτὶ καμιά διάφορα δὲν ὑπάρχει, ἀπὸ ἀποψη ψυχολογικὴ, ἀπὸ τὸ ἀντιλαμβάνομαι
καὶ καταλαβαίνω μιὰ φράση μὲ τὴν ἀκοή στὸ ἀντιλαμβάνομαι καὶ καταλαβαίνω
μιὰ φράση μὲ τὴν ὄραση. Ἡ ἐργασία τῆς σύνδεσης καὶ τῆς κρίσης—τὸ πὺδ σημαν-
τικὸ μέρος τῆς πνευματικῆς ἐργασίας—εἶναι ἡ ἴδια· μόνον τὸ κέντρο, ὅπου ἐντυ-
πώνονται, διαφέρει.

* *

Ἡ μύηση στὴν ἀνάγνωση γίνεται μὲ παραγγέλματα. Τὸ παράγγελμα εἶναι
πραγματικὰ, μιὰ φυσικὴ μορφή ἐκφρασης. Γενικὰ συνοδεύεται μὲ κινήσεις. Κι αὐτὲς
εἶναι μιὰ λαλιά ποὺ εὐκολύνει κι ἐλέγχει τὴν ἀντίληψη. Κι ἔπειτα τὴν ἔχει πολὺ
συνειθίσει τὸ παιδί γιὰτὶ αὐτὴ τὴν ἀντιλαμβάνεται κάθε μέρα καὶ τὴν ἔχει ἀντιλη-
φθῆ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἤρθε στὸν κόσμον. Εἶναι δὲ καὶ σχετικὴ μὲ τὴν ἀνάγκη του.
Καὶ ξέρομε ὅλοι πὼς αὐτὲς οἱ πράξεις εἶναι συγκεκριμένες, ἐνδιαφέρουσες. Ἐχουν
ἕνα σκοπὸ ποὺ τὸ παιδί τὸν ἐχτιμᾶ καθὼς καὶ μεγάλη πνευματικὴ ἀξία γιὰτὶ ἀπαι-
τοῦν μιὰ πὺδ μεγάλη ἀκρίβεια στὴν ἀντίληψη.

Πάντα θασιζόμενοι στὴν ἐξέλιξη τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, βλέπομε πὼς ὕστερα
ἀπὸ τὸ παράγγελμα τῆς μητέρας ἔρχονται οἱ παρατηρήσεις καὶ οἱ ἐρωτήσεις τοῦ
παιδιοῦ. Πρωτὰ ὅλο γιὰτὶ καὶ πὼς. Πρωτὰ τὴν μητέρα του γιὰ νὰ μάθῃ πὼς λέγονται
τὰ πράγματα ποὺ παρατηρεῖ.

Ἡ μητέρα ἱκανοποιεῖ αὐθόρμητα καὶ χωρὶς νὰ ξαίρῃ αὐτὴ τὴν περιέργεια
λέγοντάς του:

«Ἄκου, τὸ πουλι κεληδεῖ». «Καίτα κεῖ τὸ παιδάκι ποὺ κλαίει».

Κι ἔτσι τὸ παιδί ἀποχτᾶ τὴν ἔννοια καὶ τὴν ἰδέαν.

Γιὰτὶ νὰ μὴν τοῦ βάλουμε στὸ νοῦ αὐτὲς τὴς ἴδιες ἔννοιες μὲ τὴ βοήθεια τῆς
ὀπτικῆς λαλιᾶς;

Ξαίρομε πὼς τὴς λέξεις δὲν τὴς κατάλαβε ἀμέσως τὸ παιδί. Χρειάστηκαν πο-
λυάριθμες ἐπαναλήψεις. Θὰ γίνῃ τὸ ἴδιο μὲ τὴν ὀπτικὴ λαλιά. Ἀφοῦ τὸ παιδί δὴ
καὶ ξαναδῆ πολλές φορές ἕνα παράγγελμα γραμμμένο θὰ πετύχῃ στὸ τέλος νὰ
δόσῃ σημασία σὲ ἕ,τι βλέπει.

Καὶ καθὼς εἶναι πὺδ μεγάλο θὰ τοῦ χρειαστῇ φυσικὰ πολὺ λιγώτερος καιρὸς
καὶ πολὺ λιγώτερες ἐπαναλήψεις γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ὀπτικῆς λαλιᾶς ἀπὸ ὅσος
τοῦ χρειάστηκε γιὰ τὴν ἀκουστικὴ λαλιά.

Ἡ ἀνάλυση τῆς ὀπτικῆς λαλιᾶς θὰ γίνῃ ἀκόμη μιὰ φορὰ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο
ποὺ ἔγινε ἡ ἀκουστικὴ. Ἔτσι ὅταν τὸ παιδί ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τὴν μητέρα του νὰ τοῦ
λέῃ συχνά: «Κλείσε τὴν πόρτα, ἀνοίξε τὸ παράθυρο», θὰ καταλάβῃ: «Κλείσε τὸ
παράθυρο, ἀνοίξε τὴν πόρτα».

Τὸ ἴδιο καὶ στὴν ὀπτικὴ λαλιά. Ἀντὶ ἀπὸ τὰ ἀκουστικὰ κέντρα μεσολαβοῦν
τὰ ὀπτικά.

3ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

(Σύνδεση μὲ τὰ ἄλλα ἐνδιαφέροντα)

Μὲ τὴν ἰδεοοπτικὴ μέθοδο συνδέεται στενὰ ἡ ἀνάγνωση μὲ τὰ ἄλλα μαθήματα
τοῦ προγράμματος. Γίνεται συνεπὼς ἡ λογικὴ ἐφαρμογὴ τῆς συγκεντρωτικῆς διδα-
σκαλίας γιὰτὶ διαβάζουν τὰ παιδιὰ μεταφέροντας στὴ λαλιά πράγματα ποὺ ἔζησαν
ἢ ποὺ παρατήρησαν. Πράγματι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ παιδί κάνει περιλήψεις τῶν παρα-
τηρήσεων ποὺ ἔγιναν στὰ μαθήματα μὲ μιὰ μικρὴ φράση (φράση πὺδ μπορεῖ νὰ
τὴν ἐκφράσῃ μὲ τὸ λόγο).

Ἡ ἰδέα ἔτσι συνδέεται μὲ τὴ γραπτὴ λέξη. Τὸ παιδί δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ
τεχνικὲς δυσκολίες. Δὲν διαβάζει λέξεις ποὺ δὲν ἔχουν καμμιὰ ἔννοια μεταξὺ τους.
Πάντα, ἡ ἀνάγνωση συνδέεται μὲ μιὰν ἰδέαν κι αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο πλεονέ-
χτημα αὐτῆς τῆς μεθόδου.

Στὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἰδεοοπτικῆς μεθόδου πρέπει νὰ παρατηρήσωμε δύο ἀρχές.

1ο) Τὴ σύνδεση γραπτῶν εἰκόνων τῶν πραγμάτων καὶ τῶν γεγονότων μὲ τὰ
ἴδια πράγματα καὶ γεγονότα καὶ τὴ σύνδεση τῆς ἀνάγνωσης μὲ τὰ ἄλλα μαθήματα.

2ο) Μόλις δοθῇ εὐκαιρία, νὰ εὐκολυθῇ ἡ ἀνάλυση ποὺ θὰ βοηθήσῃ στὴν ἀνα-
γνώριση εἰκόνων τοῦ γραφοῦ λόγου καὶ νὰ ἐπιτραπῇ ἀνάγνωση γραπτῶν εἰκόνων
ἄλλων ἀπὸ κείνες ποὺ ἔχομε ὡς τώρα δείξει στὸ παιδί.

Στὴν ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς μεθόδου δὲν κάνομε πὺδ ἀμέση ἀνάλυση σὲ φθόγ-
γους οὔτε καὶ μελέτη μεμονωμένων φθόγγων· δὲν γίνεται πὺδ συστηματοποιημένη
μιὰ τέτοια μελέτη, ἀλλὰ ἀκολουθοῦμε τὸ φυσικὸ δρόμο πρόσκτησης καὶ τὸ φυσικὸ
δρόμο διδασκαλίας. Ἔτσι ἡ ἀνάγνωση εἶναι ἕ,τι πρέπει νὰ εἶναι, πρῶτα δηλαδὴ
μιὰ ἀσκηση ἐκφρασης, ἕνα μάθημα συνδεμένο μὲ τὰ ἄλλα καὶ σὲ λίγο ἕνα μέσο
πρόσκτησης.

Χάρι σ' αὐτὴ τὴ μέθοδο τὸ πνεῦμα τοῦ παιδιοῦ παίρνει τὸ φυσικὸ του ξεπέ-
ταγμα καὶ τὸ αὐθόρμητό του δὲν εἶναι πὺδ ἀλυσσοδεμένο.

Τὸ πεδίο τῆς παρατήρησης βρίσκεται φυσικὰ πλατυσμένο καὶ, καθὼς δὲν
ὑπάρχουν ὄρια ὄρισμένα ἀπὸ πρὶν, ὅλες οἱ ἱκανότητες τοῦ παιδιοῦ μποροῦν ν' ἀνα-
πτυχθοῦν ἐλεύθερα κι ἁρμονικά. Δὲν εἶναι, τέλος, αὐτὸς ὁ σκοπὸς ποὺ θὰ ἔπρεπε
νὰ πετύχουν ὅλες οἱ μέθοδοι τῆς διδασκαλίας μας;

Ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶναι μιὰ μέθοδος ποὺ πηγαίνει ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο στὸ
ἀφηρημένο μὲ δρόμο φυσικὸ. Παρουσιάζομε πρῶτα τὰ πράγματα, ὕστερα τὴς φρά-

σεις, τελευταία τις λέξεις καὶ στὸ τέλος τὸ παιδί λευτερώνει τὰ ἀφηρημένα στοιχεία ὅταν πρόκειται νὰ κάνει σύνθεση.

Πρὶν υποβάλλουμε τὰ παιδιά σ' αὐτὴ τὴ διδασκαλία τῆς ἀνάγνωσης μὲ τὴ μέθοδο αὐτὴ, τὰ υποβάλλουμε σὲ τέσσερις ὀπτικῆς μνήμης καὶ προσοχῆς.

Αὐτὰ τὰ τέσσερις ἐφαρμόστηκαν ἀπὸ τὸν δόχτορα Decroly καὶ τὴν Δαδὰ Degand. Τὰ χρησιμοποιοῦμε ἐπίσης γιὰ ν' ἀπαντήσωμε στὶς ἀντιρρήσεις ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς φέρουν, πῶς, δηλαδή, αὐτὴ ἡ μέθοδος ταιριάζει σὲ παιδιά τύπου ὀπτικοῦ.

Καὶ τὰ παιδιά ἄλλου αἰσθητικοῦ τύπου πῶς φέρνονται στὴν περίπτωση αὐτῆ;

Ὡς τώρα τὰ πνευματικὰ κανονικὰ παιδιά, ποὺ σ' αὐτὰ ἐφαρμόστηκε ἡ μέθοδος αὐτὴ καὶ μάλιστα ἀπὸ πρόσωπα λίγο ἀσκημένα σ' αὐτὴν διάβασαν ὅλα πολὺ γρήγορα.

Ἐπειτα καὶ γιὰ παιδιά τύπου ἀκουστικοῦ ἔχει πλεονεχτήματα ἡ μέθοδος αὐτὴ γιατί ἀσχετὴ τὴν ὀπτικὴ τους μνήμη, ποὺ τοὺς λείπει καὶ χωρὶς αὐτὴν δὲν μποροῦν νὰ περάσουν. Καὶ ἡ ὀρθογραφία τοὺς ὑφίσταται βέβαια τις συνέπειες προπάντων γιὰ τὴ Γαλλικὴ γλῶσσα, ποὺ εἶναι σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ὀπτικὴ. Ἄν συλλογιστῆ κανεὶς τοὺς διαφορετικοὺς τρόπους ποὺ μ' αὐτοὺς γράφουν τὸν ἦχο an (en, ant, and, amp, emp, emps, ang, eng, ans, ens, end, ent, am) — χωρὶς νὰ λογαριάσωμε καὶ τὴ σύγχυση en=in—γνωρίζει πῶς ἡ ὀπτικὴ μνήμη εἶναι ἱκανὴ νὰ διατηρήσῃ αὐτὲς τις πολλαπλὲς ὄψεις ἑνὸς ἦχου.

Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν ὀπτικὴ μνήμη θὰ ματαιοποιήσουν, δὲ θὰ πετύχουν ποτὲ τὴν κοινὴ ὀρθογραφία.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλους ἦχους.

Τὰ συμπεράσματα ποὺ βγάζομε ἀπ' αὐτὰ τὰ πειράματα καταλήγουν στὸ νὰ προσδιορίσουν μὲ ποιά σειρά 52 παιδιά ἔχουν συγκρατήσει ὀπτικὲς εἰκόνες.

1ο. Οἱ εἰκόνες.

2ο. Οἱ φράσεις.

3ο. Οἱ λέξεις.

4ο. Τὰ γεωμετρικὰ σχήματα.

5ο. Καὶ τέλος τὰ γράμματα.

Ὡς τώρα οἱ ἐξετάσεις μας δὲν μᾶς ἔκαμαν νὰ ἀνακαλύψωμε ἕναν τύπο καθαρά ἀκουστικό. Αὐτὸ δὲ θὰ πῆ βέβαια πῶς δὲν ὑπάρχει.

Καὶ οὔτε διευκρινίζομε τὴν ἀντίρρηση τῆς δας Descœudres ποὺ λέει: «Ἡ φυσικὴ μέθοδος ταιριάζει τελείως σὲ παιδιά τύπου ὀπτικοῦ, ὅμως πρέπει νὰ λογαριάσωμε κι ἄλλους αἰσθητικοὺς τύπους».

Ὡς τώρα διδάξαμε μὲ τὴ μέθοδο αὐτὴ σὲ 85 παιδιά καὶ δὲ συναντήσαμε τὴν παραμικρὴ δυσκολία.

Ἐπίσης ἐφαρμόστηκε ἡ μέθοδος αὐτὴ σὲ 10 σχολεῖα τῶν Βρυξελλῶν μὲ 25 περίπου παιδιά σὲ κάθε τάξη. Τοὺς δασκάλους ποὺ ρωτήσαμε σχετικὰ δὲν μᾶς σημείωσαν κανέναν ἀνυπόταχτο. Τὰ παιδιά ποὺ δείχνουν ἀνταρσία στὴν ἀνάγνωση μὴπως ἀποχτοῦν καλύτερα τὴν τέχνη τῆς ἀνάγνωσης μὲ τὴν ἀκουστικὴ μέθοδο;

«Ὁ Götze, λέει ἡ δας Descœudres, ὀνομάζει τὴ φυσικὴ μέθοδο «μέθοδο τοῦ συνόλου». Κατ' αὐτὸν αὐτὴ ἡ μέθοδος ποὺ φέρνει μιὰν ὑπερκόπωση τῆς μνήμης θὰ ἦταν σχεδὸν ἕνα ξαναγύρισμα στὴν κινεζικὴ μέθοδο».

Καὶ μεις ἀντιλέγομε πρῶτα πῶς ἡ ἀπομνημόνευση αὐτῶν τῶν γραφικῶν εἰκόνων γίνεται σχεδὸν χωρὶς καμμιά δυσκολία, ἀκόμα καὶ μὲ παιδιά πιδ μικρά.

Μετὰ τὸν δόχτορα Decroly, ὁ Claparède καὶ ἄλλοι ἐκάμαμε ἐπίσης πειρά-

ματα. Σὲ τρία χρόνια ἡ μικρούλα μας ἀνεψιὰ ξανάβρισκε χωρὶς νὰ ξεγελιέται 32 εἰκόνες γραφτῶν λέξεων, ποὺ ἀνταποκρίνονταν σὲ ἀντικείμενα πολὺ γνωστά.

Μετρώοντας τις λέξεις ποὺ χρησιμοποιοῦμε πρὶν φτάσωμε στὴν ἀνάλυση καὶ στὴ σύνθεση, βεβαιωθήκαμε πῶς ὁ ἀριθμὸς τοὺς φτάνει τις 400 περίπου. Ἐπεράσαμε τὴ μάθηση ἑνὸς κινέζου μανταρινίου. (Πρέπει ἀκόμα νὰ λάβωμε ὑπ' ὄψιν πιδ πρόωρες συνθέσεις ποὺ παρατηροῦνται σὲ μερικὰ παιδιά καὶ ποὺ δὲν κάνουν ἀναγκαῖα τὴν πρόσκτηση αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ λέξεων).

Ἡ ἀντίρρηση τοῦ Götze πέφτει λοιπὸν. Ὁ λόγος ποὺ κάνει τὴ Δα Descœudres ν' ἀπαρνιέται τὴ μέθοδο παρ' ὅλη τὴν ἀνωτερότητα ποὺ τῆς ἀναγνωρίζει εἶναι ποὺ «Μεταξὺ πολλῶν πρέπει νὰ διαλέμε τὰ πιδ γρήγορα μέσα γιὰ ν' ἀποθηκιάζωμε τὰ παιδιά ὅσο τὸ δυνατόν γνώσεις χρήσιμες στὴ ζωὴ. Πρέπει ἡ ἀνάγνωση ν' ἀποχρηθῆ. Λοιπὸν ἡ φυσικὴ μέθοδος ἀργεῖ περισσότερο ἀπὸ τὴν ἄλλη».

Ναί, αὐτὸ εἶναι ἀκριβές, ἀν θελήσωμε νὰ περιμένωμε τὸ παιδί νὰ κάνῃ μόνο του ἐπαγωγὴς χωρὶς καθόλου νὰ βοηθήσωμε νὰ κάνῃ αὐτὲς τις συγκρίσεις ποὺ θὰ τοῦ δώσῃ ἢ γνώση τῶν μεμονωμένων λέξεων, ὕστερα τῶν συλλαβῶν καὶ τελευταία τῶν φθόγγων. Ἄλλ' ἀν μὲ συνειρμῶδες καὶ συνδέσεις εὐνοοῦν τις συγκρίσεις ὁμοίων εἰκόνων, τὸ παιδί μὲ τὴν ἰδεοοπτικὴ μέθοδο διαβάζει πιδ γρήγορα ἀπὸ κείνο ποὺ μαθαίνει τὴν ἀνάγνωση μὲ τὴν παλαιὰ μέθοδο.

Παρ' ὅλη τὴν ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς μεθόδου θὰ εὐχόμεστε νὰ μετέφερναν τὴν ἀνάγνωση στὸ δεύτερο χρόνον ὅπως τὸ συσταίνει ἐπίσης ὁ κ. Duvillard στὸ βιβλίον του: *Οἱ σημερινὲς τάσεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου*. Ὁ δόκτωρ Decroly βρῖσκει τέλος προτιμότερο νὰ ἀφήνωμε τὰ παιδιά νὰ παρατηροῦν τὰ πράγματα καὶ τις ὑπάρξεις ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο καιρὸ χωρὶς νὰ τὰ βάζωμε πολὺ γρήγορα στὴν ἀνάγνωση. Καὶ ἀφοῦ μὲ τὴν ἰδεοοπτικὴ μέθοδο κερδίζωμε ἕνα χρόνον, ἂς κρατήσωμε περισσότερο καιρὸ τὰ παιδιά νὰ παρατηροῦν καὶ νὰ ἐνεργοῦν.

Ἄλλος λόγος ποὺ ἐπιβάλλει ν' ἀργήσωμε τὴν ἀνάγνωση εἶναι τὸ πῶς ὑπάρχουν πολὺ λίγα βιβλία γιὰ παιδιά αὐτῆς τῆς ἡλικίας. Κι ἔπειτα δὲν πρέπει πρὸ πάντων νὰ μάθωμε νὰ χρησιμοποιῶμε τὸ μεγάλο βιβλίο τῆς φύσης πρὶν τρέξῃ σ' ἐκεῖνα ἀπ' ὅπου παίρνωμε τις ἰδέες τῶν ἄλλων παίρνοντας μαζὶ καὶ τὴ συνήθεια νὰ μὴν παρατηροῦμε πια οὔτε νὰ σκεφώμαστε σύμφωνα μὲ τὴν καθαυτὴ μας πεῖρα;

Ἡ δας Descœudres φέρνει μιὰ τελευταία ἀντίρρηση.

«Ἡ πρόωρη ἀνάγνωση τῶν λέξεων κάνει νὰ μαντεύουν τὰ παιδιά τις λέξεις, συνήθεια ποὺ μποροῦν νὰ τὴ διατηρήσουν γιὰ πολὺν καιρὸ». Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι μιὰ ἀπόδειξη πῶς τὸ παιδί σκέφτεται, πῶς ἡ ἀνάγνωση τοῦ ξυπνὰ μιὰ ἰδέα, πῶς δίνει περισσότερὴ σημασία στὴν οὐσία παρὰ στὴ μορφή;

Αὐτὴ ἡ συνήθεια νὰ μαντεύῃ τις λέξεις ἐξαφανίζεται ἄλλως τε πολὺ γρήγορα.

«Μποροῦμε νὰ δεβαιώσωμε πῶς ἡ ἰδεοοπτικὴ μέθοδος δίνει ἀπ' ὅλες τις ἀπόψεις ἀνώτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ κείνα τῆς συνειθισμένης μεθόδου» γράφει ὁ δόκτωρ Schumann ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὴ Δαδὰ Descœudres. «Ἄν εἶναι δυνατόν τὰ περισσότερα παιδιά ν' ἀποκτήσουν μὲ τὴ μέθοδο αὐτὴ τις ἀναγκαῖες γιὰ τὴν τρέχουσα ἀνάγνωση συνδέσεις μεταξὺ τῆς προφορικῆς εἰκόνας τῆς λέξης καὶ τῶν φωνητικῶν στοιχείων ποὺ τὴν ἀποτελοῦν, χωρὶς νὰ περάσουν ἀπὸ τὰ γράμματα, αὐτὴ ἡ μέθοδος θὰ ἦταν μιὰ ἀπλοποίηση».

Εἴμαστε ὅλως διόλου σύμφωνοι μὲ τὴ γνώμη τοῦ κ. Schumann καὶ εἴμαστε πεπεισμένοι πῶς ἡ ἰδεοοπτικὴ μέθοδος καλεῖται νὰ παίξῃ ἕνα ρόλο τόσο ἀπρόβλεπτο ὅσο καὶ σημαντικὸ στὴ διδασκαλία τῆς ἀνάγνωσης.

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

Ἡ ἐφαρμογή τῆς ἰδεοοπτικῆς μεθόδου περιλαμβάνει τέσσερα στάδια πού διακρίνονται καθαρά καί πού θά προσπαθήσουμε νά δόσουμε τὸ χαρακτηρισμό τους.

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

Ἀρχίζομε μὲ φράση, πού ἔχει μορφή παραγγέλματος. Εἶναι λογικὸ νά ἀρχίσομε ἔτσι γιατί πρέπει νά πορευόμαστε μὲ πλήρη εἰκόνα. Ξεκινᾶμε ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο γιὰ νά φτάσωμε στὸ ἀφηρημένο, πράγμα πού εἶναι σύμφωνο μὲ τὴν παιδικὴ ψυχολογία ὅπως προσπαθήσαμε νά τὸ ἀποδείξομε.

Παρουσιάζομε στὰ παιδιά γραφτὰ παραγγέλματα σχετικὰ μὲ τὸ κέντρο ἐνδιαφέροντος πού πραγματεύομαστε.

Ἄν π.χ. στὴν ἀρχὴ μιλάμε γιὰ φρούτα, κάνομε τὰ ἐξῆς παραγγέλματα:

Φέρε μου τὸ ἀχλάδι. Βάλε τὸ ἀχλάδι πάνω στὸ τραπέζι. Κόψε τὸ ἀχλάδι σὲ δύο. Φάγε μισὸ ἀχλάδι. Δόσε τὸ ἀχλάδι στὴν Ἀννίτσα.

Αὐτὰ τὰ παραγγέλματα γραμμένα μὲ μεγάλα γράμματα πάνω σὲ χαρτόνι τὰ παρουσιάζομε στὰ παιδιά. Στὴν ἀρχὴ τὰ παιδιά δὲν πρέπει νά ἐκφράσουν τὸ παράγγελμα πού διάβασαν. Ἐξετάζουν τὴν ὀπτικὴν εἰκόνα κι ἐκτελοῦν κείνο πού λέει. Μὲ τὴν ἐχτέλεση αὐτὴ ἀποδείχνουν πῶς καταλαβαίνουν τὸ παράγγελμα πού διάβασαν. Τὰ πολὺ ζωνηρὰ παιδιά ἀγαποῦν πολὺ αὐτὸ τὸ μάθημα γιατί μποροῦν νά τρέξουν, νά περπατήσουν, νά παίξουν κι ἀκόμα νά φᾶνε.

Στὴν ἀρχὴ τὸ ἐπαναλαμβάνομε· πρόκειται γιὰ μιὰ ἀπλὴ ὀπτικὴν ἀντίληψη καί τὰ παιδιά πρέπει ν' ἀποδείξουν μὲ τὴν πράξη πῶς καταλαβαίνουν τὴν γραφικὴ εἰκόνα.

Πόσον καιρὸ θά ἀφιερῶσωμε σ' αὐτὴ τὴν ἀσκηση; εἶναι δύσκολο νά τὸ ορίσωμε. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τῶν μαθητῶν πού υποβάλλονται στὴν ἀσκηση.

Παραδείγματος χάριν μὲ τίς μαθήτριες τοῦ σχολείου μου πού ἀνῆκαν σὲ ἓνα καλὸ περιβάλλον, σὲ περιβάλλον πού μιλοῦν πολὺ, πού ἀσχολοῦνται πολὺ μὲ τὰ παιδιά, δέκα πέντε μέρες μᾶς ἦταν ἀρκετές.

Στὰ σχολεῖα πού ἔχουν παιδιά μὲ κατώτερο ἐπίπεδο ἀνάπτυξης θά πρέπει χωρὶς ἄλλο νά θυσιάσουν περισσότερον καιρὸ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ καθυστερημένα καὶ ἀνώμαλα παιδιά θά ἀφιερῶσωμε περισσότερον καιρὸ γιὰ τὴν ἀσκηση αὐτὴ πού θά χρησιμεύῃ σὰν προπαρασκευαστικὴ ἀσκηση τῆς ἀνάγνωσης.

Ἰσχυρὰ ἀπὸ καμιά δεκαπενταριά μέρες (μὲ παιδιά μέσης τάξης) γράφομε πάνω σὲ χαρτόνια τὸ ὄνομα ὄλων τῶν ἀντικειμένων τῆς τάξης καὶ τοποθετοῦμε αὐτὰ τὰ χαρτόνια πάνω στὰ ἴδια τ' ἀντικείμενα. Ἔτσι κάθε ἀντικείμενο τῆς τάξης ἔχει τὴν ἐτικέτα του. Αὐτὲς οἱ ὀπτικὲς εἰκόνας τῶν λέξεων δὲν ἀποχτιώνται μὲ μιὰ φορά. Καί κάθε μέρα προσθέτομε σὲ κείνα πού εἶναι ἀπὸ πρὶν γνωστὰ καὶ μερικὰ νέα ὀνόματα.

Ἐπίσης γράφομε πάνω σὲ χαρτονάκια τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν. Κάθε παιδὶ ἀναγνωρίζει πολὺ γρήγορα τὸ ὄνομά του, τὸ ὄνομα τοῦ πλαιγιοῦ του καὶ σὲ λίγο τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν παιδιῶν.

Σχετικὰ μ' αὐτὸ μποροῦμε νά βεβαιώσωμε πῶς γενικὰ τὸ παιδὶ ξεχωρίζει πρὶν γρήγορα τὴ γραφτὴ ὀπτικὴ εἰκόνα τοῦ ὀνόματος τῆς μικρῆς συντρόφισσάς του ἀπὸ τὸ ὄνομα πού πρόφερε καὶ ἄκουσε.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ

Τὰ παραγγέλματα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀντικειμένων εἶναι δλα γραμμένα πάνω σὲ κάρτες καθὼς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν παιδιῶν. Τὸ ὄλο παρουσιάζεται μὲ ἄλλο τρόπο στὸ παιδί. Ἄντι νά τὰ δεῖξομε δλα πάνω στὶς καρτελίτσες τὰ γράφομε στὸν πίνακα.

Μερικὲς ἀσκήσεις ἀρκοῦν γιὰ νά κάμουν τὸ παιδί νά κάνῃ σύγκριση μεταξὺ τοῦ γραφτοῦ παραγγέλματος, τῶν γραφτῶν λέξεων στὸν πίνακα καὶ ἐκείνων πού εἶναι πάνω στὶς καρτέλες.

Ἐδῶ μπαίνουν τὰ παιγνίδια πού βασίζονται στὴν ἀρχὴ τῶν διδαχτικῶν παιγνιδιῶν τοῦ δόχτορα Decroly.

Κάνομε πολυάριθμες ἐπαναλήψεις μὲ μορφή παιγνιδιῶν. Κάθε παιδί ἔχει σ' ἓνα κουτί τὴ συλλογὴ τῶν μικρῶν χαρτονιῶν πού πάνω σ' αὐτὰ εἶναι γραμμένα τὰ γνωστὰ παραγγέλματα, τὰ γνωστὰ ὀνόματα.

Παίζομε λοιπὸν μὲ πολλοὺς τρόπους.

Ἴδου μερικὰ μέσα πού μεταχειρίζομαστε γιὰ νά κάνομε ἐπαναλήψεις.

1ο) Δείχνομε ἓνα παράγγελμα. Κάθε παιδί ψάχνει ἀνάμεσα σ' ὄλα τὰ μικρὰ χαρτόνια γιὰ νά βρῇ τὸ παράγγελμα πού δεῖξαμε. Τὸ δείχνει καὶ ἔχτελεῖ.

2ο) Δείχνομε ἢ γράφομε στὸν πίνακα ἓνα ὄνομα ἀντικειμένου. Τὸ παιδί ψάχνει στὰ χαρτονάκια του καὶ βρίσκει τὸ ὄνομα, πού παριστάνεται.

3ο) Λέμε ἓνα ὄνομα· ψάχνει νά τὸ βρῇ καὶ τὸ δείχνει.

4ο) Ἡ παίρνομε ὄλες μας τίς καρτίτσες καὶ τίς μοιράζομε στὰ παιδιά. Ἄν ἓνα παιδί βρῇ παράγγελμα δείχνει μὲ τὴν πράξη πῶς κατάλαβε τὸ παράγγελμα πού διάβασε. Ἄν συναντήσῃ ὄνομα παιδιοῦ θά τὸ πιθῶσῃ μπρὸς στὸ παιδί πού τὸ ὄνομα παριστάνει. Ἄν συναντήσῃ ὄνομα ἀντικειμένου θά τὸ τοιμήσῃ στὴ θέση του.

Μεταχειρίζομαστε ἐπίσης τὸ σύστημα τῶν διδαχτικῶν παιγνιδιῶν ἔχοντας ὑπὸ ὄψει τὸ κέντρον ἐνδιαφέροντος πού διδάσκεται. Τὰ παιγνίδια αὐτὰ μποροῦν νά τὰ φτιάξουν οἱ μαθητὲς τῶν ἀνωτέρων τάξεων. Εἶναι γι' αὐτὰ μιὰ ἐξαιρετικὴ ἀσκηση σχεδίου, καλλιγραφίας καὶ ἐπὶ πλέον ἀλληλεγγύης.

Ἄς πάρουμε π.χ. τὸ σημεῖο τοῦ προγράμματος, πού πραγματεύεται τὸ θέμα: «οἱ καρποί». Φτιάχομε ἓνα εἶδος τόμπολας. Σὲ κάθε χαρτόνι κολλᾶμε καμιά δεκαριά φρούτα πού τὰ σχεδίασαν οἱ μαθητὲς τῶν ἀνωτέρων τάξεων. Κάτω ἀπὸ κάθε φρούτο θρίσκειται τὸ ὄνομα του, γραμμένο μὲ κοινὴ γραφή. Στὴν πίσω μεριὰ τοῦ χαρτονιοῦ κολλᾶμε ἓνα φάκελλο. Μέσα κεῖ δάζομε τὰ χαρτονάκια πού ἔχουν γραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν καρπῶν, πού εἶναι σχεδιασμένοι στὸ χαρτόνι αὐτό. Αὐτὸ τὸ παιγνίδι περιλαμβάνει πολλὰ στάδια.

Στὴν ἀρχὴ ζητᾶμε ἀπλὰ ἀπὸ τὸ παιδί νά ἀναγνωρίσῃ τίς ὀπτικὲς εἰκόνας. Τὸ παιδί τοποθετεῖ πάνω στὸ ὄνομα πού ἀναγράφεται κάτω ἀπ' τὸν καρπὸ τὸ χαρτονάκι μὲ τὸ ἀντίστοιχο ὄνομα. Αὐτὴ ἢ πρώτη ἀσκηση εἶναι ἀσκηση παραβολῆς.

Ὅταν τὸ παιδί πετύχῃ νά κάνῃ αὐτὴ τὴν ἐργασία χωρὶς διαταγὰ κρῦβει τὸ ὄνομα αὐτὸ πού εἶναι κάτω ἀπ' τὸν καρπὸ μὲ μιὰ λουρίδα χαρτί καὶ ζητεῖ νά βάλῃ κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ καρποῦ τὴν ἀντίστοιχη γραφικὴ εἰκόνα. Αὐτὴ τὴ φορά δὲν ἔχει ὑπόδειγμα.

Αὐτὴ ἢ ἀσκηση εἶναι λίγο πρὶν περίπλοκη γιατί, ἐδῶ δὲν μεσολαβεῖ πιά μιὰ ἀσκηση παραβολῆς, ἀλλὰ μνήμης. Τὴν περιπλέκομε ἀκόμη μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο:

Ἄντι νά παρουσιάζομε μόνον τίς 10 ὀπτικὲς εἰκόνας πού ἀναγράφονται πάνω στὸ χαρτόνι παρουσιάζομε εἴκοσι εἰκόνας· ἀπ' αὐτὲς οἱ δέκα εἶναι καινούργιες. Τὸ παιδί εἶναι ὑποχρεωμένο νά κάμῃ μιὰν ἐκλογή.

Παιγνίδι με κουτιά. Αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον που μπορεί επίσης να συχετισθῆ με τὰ κέντρα ενδιαφέροντος.

Ἄς υποθέσουμε πὼς ἔχομε ἀκόμα νὰ διδάξουμε τοὺς καρπούς. Τὸ παιδί βάζει σ' ἓνα κουτί σπέρτων ἓνα θελανίδι, σ' ἓνα ἄλλο ἓνα κάστανο καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Τὰ ὄντομα αὐτῶν τῶν καρπῶν ἀναγράφονται πάνω στὰ σκεπάσματα αὐτῶν τῶν κουτιῶν.

Τὸ παιδί σηκώνει τὰ σκεπάσματα καὶ τὰ ἀνακατεύει. Ὑστερα βρίσκει τὸ σκέπασμα πὸ ἔχει κάστανο καὶ τὸ βάζει στὴ θέση του. Ἔτσι βάζει ὅλα τὰ σκεπάσματα στὴν ταιριαστὴ θέση τους. Αὐξάνομε σιγὰ σιγὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν κουτιῶν ἀνάλογα μὲ τὴν πρόσκτηση τῶν ὀπτικῶν εἰκόνων.

Τὸ παιγνίδι αὐτὸ εἶναι ἓνα παιγνίδι ἀνάγνωσης μὰ συγχρόνως εἶναι κι ἓνα ἐξαιρετὸ παιγνίδι πραγματογνωσίας. Τὸ παιδί ἀποχτάει τὴν ὀπτικὴ γραφικὴ εἰκόνα τοῦ πράγματος πὸ συνδέεται μὲ τὸ ἴδιο πράγμα.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι ἐνδιαφέρει πολὺ τὰ παιδιά.

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

Τρεῖς ἑβδομάδες ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεθόδου τὰ μαθήματα παρατήρησης συνοψίζονται σὲ μικρὲς φράσεις πὸ γράφονται στὸ τετράδιο τῆς παρατήρησης. Αὐτὲς οἱ φράσεις συνοδεύονται μὲ σχέδια στὸ τετράδιο τοῦ παιδιοῦ γιατί μὲ τὸ σχέδιο ὁδηγείται τὸ παιδί νὰ ἐκφράζῃ τόσο γρήγορα ὅσο καὶ μὲ τὴ γραφὴ τὴν ἰδέα πὸ θέλει.

Μικρὲς σκηνές. Κάτω ἀπὸ τὸ σχέδιο γράφονται μικρὲς φράσεις πὸ συνοψίζουν τὴν παρατήρηση. Αὐτὲς οἱ ἴδιες γράφονται καὶ πάνω σὲ κινητὲς ἐτικέτες. Καὶ νὰ πὼς τὲ παίζομε αὐτὸ τὸ παιγνίδι.

1ο) Τὸ παιδί ἀρχίζει νὰ ζητῆ τις ὁμοιες φράσεις πὸ τις τοποθετεῖ μὲ ἀπλὴ ὀπτικὴ συνταύτιση.

2ο) Σκεπάζομε τις φράσεις πὸ εἶναι γραμμένες κάτω ἀπὸ τις σκηνές καὶ τὸ παιδί πρέπει νὰ θρῆ τις ἀντίστοιχες φράσεις μὲ τὴ μνήμη. Ἡ ἐργασία τῆς παραβολῆς ἐδῶ περιπλέκεται μὲ μιὰ ἀσκηση μνήμης.

3ο) Παρουσιάζομε στὸ παιδί μιὰ τρίτη σειρά φράσεων. Αὐτὴ τὴ φορά οἱ φράσεις ἀναλύονται σὲ λέξεις καὶ τὸ παιδί τις συνθέτει ξανά πρῶτα μὲ ὑπόδειγμα, ὕστερα χωρὶς ὑπόδειγμα.

4ο) Ὁ ἀριθμὸς τῶν μικρῶν σκηνῶν δὲν περιορίζεται φυσικὰ καὶ τὸ παιδί πλουταίνει ἀδιάκοπα μὲ νέες παρατηρήσεις πὸ ἐρχονται νὰ προστεθοῦν σὲ ἄλλες.

Αὐτὴ ἡ ἀσκηση γίνεται ἢ ὁμαδικὰ ἢ ἀτομικὰ. Μποροῦμε ἐπίσης νὰ μοιράσομε ἀπλοῦστατα τις μικρὲς σκηνές χωρὶς φράσεις καὶ νὰ ζητήσομε ἀπὸ τὸ παιδί νὰ δῖνῃ μιὰ μιὰ τὴ σκηνὴ τὴ σχετικὴ μὲ τὴ φράση πὸ γράφομε στὸν πίνακα.

Ὅλο καὶ ποικίλλομε αὐτὲς τις ἀσκήσεις. Τὸ σημαντικὸ εἶναι νὰ τις πολλαπλασιάζομε καὶ νὰ συγκρατοῦμε τὴν προσοχή.

Γραφὴ. Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο πρέπει νὰ προκαλέσομε τὴν προσοχὴ σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς γραφῆς. Τὸ παιδί ἀντιγράφει τις γραφικὲς ὀπτικὲς εἰκόνας, ὅπως ἀντιγράφει ἓνα σχέδιο γιατί γιὰ ἓνα κανονικὸ παιδί ἡ γραφὴ εἶναι ἓνας πολὺ ἀπλὸς καὶ πολὺ εὐκολὸς μηχανισμὸς.

Τὸ παιδί κατορθώνει νὰ γράφῃ ἐλεύθερα χωρὶς εἰδικὲς ἀσκήσεις. Οἱ πρῶτες ἀσκήσεις πὸ γίνονται, γίνονται μὲ ἐλεύθερα σχέδια καὶ μὲ πλαστικὴ. Τὸ παιδί πλάθει τις φράσεις πρὶν τις γράφῃ κι αὐτὸ μὰς ἔδωσε θαυμάσια ἀποτελέσματα.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

Τὸ παιδί πρέπει νὰ κατορθώνῃ νὰ ἐκφράζῃ τὴ σκέψη του μὲ τὴ γραφὴ. Ὅ-πτικὰ καταλαβαίνει πολλὲς φράσεις. Πρέπει αὐτὲς νὰ τις συγκρατῆ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τις ἐκφράσῃ καὶ γραπτὰ.

Ἡ γραφὴ σὰν μηχανισμὸς εἶδαμε πὼς εἶναι παιγνίδι. Κάνομε κάθε μέρα μιὰ μικρὴ ὀπτικὴ ἀσκηση ἔτσι :

Γράφομε στὸν πίνακα μιὰ μικρὴ φράση. Τὴν ἀφήνομε ἐκθεμένη μερικὰ δευτερόλεπτα καὶ ὕστερα τὸ παιδί τὴ γράφει ἀπὸ μνήμης. Στὴν ἀρχὴ βέβαια ἡ εἰκόνα αὐτὴ δὲν εἶναι πολὺ ἀκριβής. Ξαναρχίζομε ὁμως ὡς πὸ νὰ γίνῃ ἀκριβής.

Πόσος καιρὸς χρειάζεται νὰ ἀφεθῆ στὸν πίνακα ἡ γραφικὴ ὀπτικὴ εἰκόνα γιὰ νὰ προσκτηθῆ ;

Ὑστερα ἀπὸ πολλὰ πειράματα ὁ δόκτωρ Decroly καὶ ἡ Δαδὰ Degund ἔφτασαν στὸ ἀκόλουθο συμπέρασμα : ἡ φράση πὸ ἐκθέτομε λιγώτερον καιρὸ συγκρατεῖται καλύτερα. Ξεπλάθαμε καὶ μεῖς αὐτὰ τὰ πειράματα καὶ φτάσαμε στὸ ἴδιο συμπέρασμα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀρθογραφία τὴν πετυχαίνομε γρήγορα. Βρίσκομε ἱστορίες πὸ νὰ ἔχουν ὅλες τις γνωστὲς λέξεις. Τις γράφομε στὸν πίνακα.

Τὰ παιδιά ἀγαποῦν νὰ διαβάσουν ὅλο καὶ κάτι καινούργιο. Γι αὐτὸ λοιπὸν γράφομε κάθε μέρα μιὰ φρασούλα σχετικὴ μὲ τὴ ζωὴ, τὰ ἐνδιαφέροντα ἢ τὰ ἐλαττώματα κάθε παιδιοῦ.

Ἄμα περάσουν ἕξι ἑβδομάδες ἢ δυὸ μῆνες ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεθόδου αὐτῆς μπάζομε τὰ γράμματα τοῦ τύπου. Χωρὶς καμιά δυσκολία τὸ παιδί περνᾷ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση τῶν γραμμάτων τῆς γραφῆς στὴν ἀνάγνωση τῶν γραμμάτων τοῦ τύπου. Γιὰ τὸ παιδί ἡ λέξη σχηματίζει ἓνα σχέδιο, σχέδιο πὸ τὸ γνωρίζει κι ἂν τοῦ τὸ παρουσιάσομε μὲ γράμματα τοῦ τύπου.

Καὶ φτάνομε ὕστερα στὴν περίοδο τῆς ἀνάλυσης καὶ σύνθεσης. Τὸ ἔξυπνο παιδί κάνει μόνο του αὐτὴ τὴν ἀνάλυση γιατί εἶναι μιὰ ἀσκηση φυσικὴ κι ἀναγκαία. Τρέχει σ' αὐτὴν αὐθόρμητα, ἀνακαλύπτοντας ὁμοιότητες πὸ τὸ κάνουν νὰ ξεχωρίζει εἰκόνας τῆς ὀπτικῆς καλλιᾶς. Βεβαιωνόμεστε ἔτσι πὼς :

1ο) Ἡ ἀνάλυση εἶναι μιὰ ἀσκηση πνευματικὴ, ἱκανὴ γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ἀνάγνωσης.

2ο) Αὐτὴ ἡ ἀνάλυση γίνεται κάθε φορά πὸ ὑπάρχει ὁμοιότητα μεταξὺ πολλῶν γνωστῶν ὀπτικῶν εἰκόνων.

Λοιπὸν μποροῦμε νὰ εὐνοήσομε αὐτὴ τὴν ἀνάλυση μὲ συγκρίσεις· ἀπ' αὐτὲς θὰ προκύψουν ὁμοιότητες πὸ ο' αὐτὲς θὰ τραβήξομε τὴν προσοχὴ τοῦ παιδιοῦ.

Καὶ ἴδου πὼς θὰ πορευόμεστε :

Ὅς τώρα ὅλες οἱ λέξεις ἔχουν γραφὴ μὲ τὸ μολύβι ἢ μὲ τὸ μελάνι, μὰ πάντα χρησιμοποιώντας μιὰ μόνον ἀπόχρωση. Ὅταν τὰ παιδιά ξεχωρίζουν τέλεια ὅλες τις λέξεις πὸ ἔμαθαν καὶ δὲν κάνουν πιά κανένα λάθος, ἀρχίζουν νὰ στρέφουν τὴν προσοχὴ σὲ κάποιες ὁμοιότητες. Τότε συνθέτομε μαζί τους καρτέλες. Ἀρχίζομε νὰ συνθέτομε πάνω σὲ καρτέλες ὅλες τις λέξεις πὸ περιέχουν συλλαβὲς μὲ φωνήεντα φροντίζοντας νὰ γράφομε κάθε φορά μὲ κόκκινος ὀλόκληρη τὴν συλλαβὴ, πὸ ἔχει ἓνα ὀρισμένο φωνήεντο. Τὸν πίνακα αὐτὸ τὸν κάνομε μὲ τὴ συνεργασία τῶν παιδιῶν πὸ ἀναζητοῦν αὐτὲς τις λέξεις ἀνάμεσα ἀπὸ τις γνωστὲς. Αὐτὸς ὁ πίνακας εἰκονογραφεῖται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιά.

Κάνομε τὸ ἴδιο γιὰ ὅλα τὰ φωνήεντα χωρὶς νὰ ἐπιμένωμε σὲ καμιά σύνθεση λέξης.

Αὐτὲς οἱ λέξεις μπαίνουν τότε σὲ μικρὲς ἱστορίες ποὺ τὶς διαβάζουν καὶ τὶς ἀντιγράφουν τὰ παιδιὰ.

Καὶ τότε ἀρχίζει ἡ ἐργασία τῆς ἀνάλυσης. Ἐνα σωρὸ λεξούλες ποὺ παρουσιάζονται καθημερινὰ εἶναι τελείως γνωστὲς στὸ παιδί ὅπως π.χ. προθέσεις, σύνδεσμοι, ἐπιφωνήματα κτλ.

Ἴδου τί κάνουμε κατόπι. Παίρνουμε μιὰ φράση πολὺ γνωστή. Αὐτὴν ἀντὶ νὰ τὴν κόψουμε σὲ λέξεις ὅπως κάμαμε πρὶν, τὴν κόβουμε σὲ συλλαβές. Ἡ φράση τότε συνθέτεται πάλι μὲ ὑπόδειγμα, ὕστερα δίχως ὑπόδειγμα.

Αὐθαίνομε περισσότερο τὴ δυσκολία ἀνακατεύοντας 2, 3, 4 φράσεις κτλ. αὐτὸ γίνεται, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ τὸ παιδί ἀναγνωρίζει ξεχωριστὰ ὅλες τὶς συλλαβές τῆς φράσης.

Ἵστερα κάνουμε ἕνα παιγνίδι ἀνακεφαλαίωσης. Κάθε παιδί ἔχει τὸ ὄλικό του μέσα σὲ κουτί. Ἄφου σχηματίσει τὴ φράση, ἀνακατεύει ὅλες τὶς συλλαβές καὶ τὸ παιγνίδι ἀρχίζει.

Γράφουμε μιὰν ἀπ' αὐτὲς τὶς συλλαβές στὸν πίνακα, τὸ παιδί ζητᾷ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ μικρὰ χαρτόνια ποὺ ἀπλώνονται μπροστά του, νὰ βρῆ τὴν ὅμοια συλλαβή. Ἄφου τὴ βρῆ ζητᾷ τὴ λέξη ποὺ σ' αὐτὴν ἀνήκει. Ἄν γράψουμε π.χ. στὸν πίνακα γα τὸ παιδί θὰ βρῆ τὸ γα καὶ θὰ πῆ εἶναι κομμάτι τῆς λέξης γάλα.

Τὰ παιδιὰ βρίσκουν ὅσες λέξεις ἔχουν τὴν ἴδια συλλαβή. Γίνεται ἡ ἀνάλυση ὅλων τῶν λέξεων ποὺ ἔχουν οἱ καρτέλες. Ὅταν τὸ παιδί βρῆ μιὰν ὅμοια συλλαβή σὲ μιὰν ἀγνωστὴ λέξη θὰ πῆ ἀμέσως: Εἶναι τὸ ἴδιο ποὺ εἶναι καὶ στὴν τάδε λέξη.

Ἄδιόκοπα τὸ παιδί κάνει αὐτὲς τὶς συγκρίσεις. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο συνθέτουμε τοὺς πίνακες μὲ τὰ σύμφωνα πάντα μὲ τὴ βοήθεια τῶν παιδιῶν. Βάζουμε στὴν ἀρχὴ τῆς καρτέλας μιὰ λέξη ποὺ ἡ πρώτη τῆς συλλαβῆ ν' ἀρχίζει μὲ σύμφωνο. Θὰ εἶναι τόσες καρτέλες ὅσες τὰ σύμφωνα. Σὲ κάθε καρτέλα θὰ προσθέτουμε τὶς νέες λέξεις ποὺ συνατᾶμε καὶ ποὺ περιέχουν τὸ ὅμοιο σύμφωνο.

Ὅταν τελειώσουμε μὲ ὅλα τὰ σύμφωνα μπάζουμε αὐτὲς τὶς διαφορετικὲς λέξεις σὲ μικρὲς ἱστορίες. Κάνουμε καὶ παιγνιδάκια. Κόβουν πρῶτα τὴ φράση σὲ λέξεις ὕστερα τὴ συνθέτουν στὴν ἀρχὴ μὲ ὑπόδειγμα, ὕστερα χωρὶς ὑπόδειγμα. Περιπλέκομε τὰ παιγνίδια αὐτὰ παρουσιάζοντας δυὸ φράσεις, τρεῖς, καὶ αὐτὼ καθέξῃς χωρισμένους σὲ λέξεις ποὺ τὶς συνθέτουν πρῶτα μὲ ὑπόδειγμα ὕστερα χωρὶς ὑπόδειγμα.

Ἵστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μαζεύουν τὶς λέξεις ποὺ περιέχουν τοὺς ἴδιους διφθόγγους, συνειρμούς κλπ.

Οἱ πίνακες ποὺ γίνονται αὐτὴ τὴν ἐποχὴ (3 μῆνες ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐφαρμογῆς) εἶναι σχεδὸν καμωμένοι ἀπὸ τὰ παιδιὰ, χωρὶς ἐμεῖς νὰ μισολαβοῦμε καὶ πολὺ ἐνεργητικά.

Ὅταν τὸ παιδί ἀναγνωρίζει ἀμέσως μιὰν ὁποιαδήποτε συλλαβὴ καὶ βρίσκει καὶ σὲ ποιά λέξη ἀνήκει, τοῦ δίνουμε ἕνα ἀναγνωστικό. Ὡς τὰ τώρα ἔκανε μόνο του τὸ ἀναγνωστικό του βιβλίο ἀπὸ τὴν ἐργασία τῆς τάξης. Εἶναι ἡ συλλογὴ ὅλων τῶν παρατηρήσεων ποὺ γράφονται στὸ τετράδιο καὶ εἰκονογραφιοῦνται ἀπὸ τὸ παιδί.

Πολλὰ παιδιὰ ποὺ δείχνουν ζωηρὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀνάγνωση συνθέτουν μόνον τοὺς βιβλιάρικια γιὰ τὰ ἄλλα παιδιὰ.

Ἡ ἐπιθυμία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀνάγνωση εἶναι γενικά τόσο μεγάλα ποὺ τὸ παιδί διαβάζει μὲ ἕνα τέτοιο ξεκίνημα ποὺ νικᾷ τὶς πρῶτες δυσκολίες. Ἐπειτα διαβάζει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μὲ ἔκφραση χωρὶς νὰ περάσει ἀπὸ τὸ κουραστικὸ στάδιο τοῦ συλλαβισμού. Καταλαβαίνει κείνο ποὺ διαβάζει, κάθε λέξη τοῦ ξυπνᾷ μέσα του μιὰν ἰδέα.

Ἵστερα ἀπὸ 6 μῆνες ἐφαρμογῆς ζητεῖστε τοὺς ἀδιάφορα ποιά λέξη κι ἀμέσως

θὰ σᾶς τὴν βροῦν χωρὶς δισταγμὸ, μέσα σὲ 14 ἱστορίες ποὺ βρίσκονται μέσα στὸ βιβλίο τους.

Τότε μπορείτε νὰ τοὺς δώσετε ὅποιο βιβλίο θέλετε στὰ χέρια τους: θὰ τὸ διαβάσουν μὲ μεγάλην εὐχαρίστηση καὶ καμιὰ δυσκολία δὲν θὰ τὰ ἀποθαρρύνῃ.

Αὐτὴ ἡ μέθοδος εἶναι ὄχι μόνον πρὸς εὐχάριστη γιὰ τὸ μαθητὴ, μὰ δίνει καὶ σ' ὅποιον τὴν ἐφαρμόζει τέτοιες ἱκανοποιήσεις καὶ τέτοιον ἐνθουσιασμὸ ποὺ ἡ προσπάθεια νὰ διδάσκη κανεὶς τὴν ἀνάγνωση γίνεται εὐχάριστη καὶ ἐνδιαφέρουσα.

Μὲ τὴν μέθοδο αὐτὴ λύνεται καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ὀρθογραφίας. Τὰ ἀποτελέσματα ποὺ ἔχουμε τὸν πρῶτο χρόνο εἶναι καταπληχτικά σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα ποὺ ἐφαρμόζουν τὴν μέθοδο αὐτὴ.

Ἡ Κοινωνικὴ Ἀποψη

Γιὰ νὰ μπάσει στὸ παιδί ἕνα ἠθικὸ αἶσθημα ἡ ζωὴ ποὺ κάνει στὸ σχολεῖο πρέπει τὸ παιδί νὰ ἐνδιαφερθῆ πρακτικά, πνευματικά καὶ σπορτικά γιὰ τὴν εὐημερία μιᾶς κοινότητας ποὺ ἀντιλαμβάνεται τὴν τάξη τῆς καὶ ποὺ θέλει νὰ τῆς ἐξασφαλίσῃ τὴν πρόοδο.

Οἱ συνήθειες ποὺ ἔχουν ἀποκτηθῆ στὴν τάξη θὰ τείνουν ὅλες στὴν κατὰ χτηση αὐτῆς τῆς ἀνώτερης ἠθικῆς.

Αὐτὴ τὴν κοινωνικὴ ἀντίληψη τοῦ σχολείου βρίσκομε στὸ πρόγραμμα τῆς μεθόδου Decroly.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ μπάζει ὁ δόκτωρ Decroly στὸ πρόγραμμά του εὐκαιρικὲς μελέτες πρακτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Τὸ σχολεῖο γίνεται μιὰ ἀληθινὴ μικρὴ κοινότητα, ὅπου τὰ παιδιὰ συνεργάζονται κι ἀλληλοβοηθοῦνται, ὅπου ἡ πειθαρχία γίνεται «κάτι προσαρμοσμένο σ' ἕνα σκοπὸ», ὅπως λέει ὁ Ferrière, ποὺ θὰ καταλήξῃ σὲ μιὰ κοινοτικὴ ἐργασία. Οἱ χειροτεχνικὲς ἀσκήσεις δημιουργοῦν στὴν κοινότητα μιὰν ἀτμόσφαιρα ζωῆς. Ἡ μέθοδος Decroly προκαλεῖ τὴ δημιουργία καὶ παραγωγή κι ἔχει τὴν ἀπορρόφηση καὶ μάθηση: γι' αὐτὸ κι ἔχει βαθεῖαν ἐπίδραση στὴν κρίση καὶ στὴν ἀντίληψη τοῦ παιδιοῦ. Ὁ μαθητὴς κάνει προσωπικὴν ἐργασία, συμβάλλει στὴν κοινὴ προσπάθεια καὶ λαβαίνει μέρος στὴν ἐργασία ποὺ προμηθεύουν οἱ ἄλλοι. Δὲν βάζει στὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ ἕνα ἰδανικὸ καθαρὰ ἀτομικιστικὸ κι οὔτε προστρέχει σὲ ἐξωτερικὰ κίνητρα.

Τὸ πρόγραμμα Decroly δὲν ἔχει μόνον σκοπὸ νὰ πλουτίσῃ τὴν εὐφυΐα, θέλει νὰ βοηθήσῃ τὸ παιδί νὰ καταλάβῃ καλύτερα τὴν κοινωνικὴ ζωὴ ποὺ μέσα σ' αὐτὴν θὰ παίξῃ ἕνα ρόλο.

Τέλος, τὸ παιδί θεωρεῖται, τὸ εἶδαμε, μιὰ ζωντανὴ ὑπαρξη ποὺ ἔχει ὀργανισμό κι ἀνάγκες, ποὺ ζεῖ σ' ἕνα κοινωνικὸ περιβάλλον (οἰκογένεια, σχολεῖο, κοινωνία) ποὺ μελετᾷ μέσα στὸ χρόνο καὶ στὸ ἄπειρο. Γι' αὐτὸ λοιπὸν θὰ χρησιμοποιήσῃ τὴ φύση μὲ τὶς τρεῖς τῆς ὄψεως (ζῶα, φυτὰ, ὄρυκτά) ποὺ θὰ τὴ μελετήσῃ πρῶτα σὰν ὄλικὸ ἀκατέργαστο, ὕστερα μεταμορφωμένη σὲ χρῆσιμο ὄλικό, μεταφερόμενο στὸ μέρος ποὺ θὰ μπορῆ κανεὶς νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ. Πράμα ποὺ παριστάνει τὸν πλήρη κύκλο τῆς ἐνεργητικότητος.

Πῶς τὸ σχολεῖο πετυχαίνει νὰ κἀνῃ τὸ παιδί ἄνθρωπο, νὰ τοῦ ἀναπτύξῃ τὴν πρωτοβουλία του, τὸ θάρρος του; Φτιάχνοντας μιὰ μικρὴ κοινότητα. Ὅλες οἱ κοινωνικὲς λειτουργίες ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ χαραχτήρα καὶ τὶς ἱκανότητες τοῦ παιδιοῦ τοῦ ἐμπιστεύονται. Ὅλη ἡ ἐνέργεια τοῦ παιδιοῦ ἐκσφίζεται πάνω στὴν ἐλευθερία. Μαθαίνοντας νὰ κινῶνται καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀκίνησιὰ προετοιμάζονται ὄχι γιὰ τὸ σχολεῖο, ἀλλὰ γιὰ τὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ δὲ σταματᾶμε τὶς ἐλεύθερες κινήσεις τους καὶ δὲν τοὺς ἐπιβάλλουμε πράξεις τῆς θέλησῆς μας.

Μαθαίνομε τὸ παιδί νὰ πειθαρχῇ μὲ τὴ δράση. τὴν ἐργασία, τὸ καλὸ κι ὄχι μὲ τὴν ἀκίνησι, τὴν παθητικότητα καὶ τὴν ὑπακοή.

Τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ ὀργανώνουν τὴν πειθαρχία τῆς τάξης. Μπαίνουν μόνα χωρὶς ἐπίβλεψη στὸ σχολεῖο. Βγάζουν τὰ παλτά τους καὶ τὰ καπέλα, μπαίνουν στὴν τάξη κι ἀρχίζουν ἀθόρυβα τὴ δουλειά. Ἀρχίζει κανένα νὰ μιλῇ, τὰ ἄλλα μεσολαμβάνουν γιὰ νὰ τοῦ ἐπιβλέψουν σιωπῇ καὶ τὸ φλύαρο ὑπακούει. Ὡς πού νὰ παρουσιαστοῦμε ἕνα τους ἀναλαμβάνει νὰ μᾶς ἀντικαταστήσῃ, Πολλὲς φορὲς κανένα ἀπ' αὐτὰ ἐκδηλώνει τὴν ἐπιθυμία νὰ εἶναι ἡ δασκάλα· γίνεται μιὰ σύντομη συζήτηση, ὀρίζεται ὁ ἀρχηγὸς καὶ τὸ μάθημα ἀρχίζει. Ἡ νέα δασκάλα δίνει τὸ μάθημα μὲ τρόπο πολὺ χαριτωμένο. Ὅλη ἡ μικρὴ κοινότητα τὴν ἀκούει μ' εὐχαρίστηση κι ἐνδιαφέρον.

Διαφορετικὲς ὑποχρεώσεις μοιράζονται μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῆς τάξης. Ἡ ἐκλογὴ ἔχει γίνῃ ἀπὸ παιδιὰ. Ἐνα παιδί ἀναλαμβάνει τὴν καθαρὴτητα τῆς τάξης, ἄλλα τὴν τάξη τῆς ἱματιοθήκης, τὸ καθάρισμα τῶν πινακῶν, τὸ ἀέρισμα τῆς τάξης. τὸ ἡμερολόγιο, τὴν ὥρα, τὴν τακτοποίηση τοῦ ἔρμαριου, τῶν συλλογῶν, τὴν τροφή τῶν ζώων, τὸ πότισμα τῶν φυτῶν, τὴ διατήρηση τῆς σιωπῆς. Κάθε μαθητῆς ἐξακολουθεῖ τὴν ὑποχρέωσή του ὅσον καιρὸ δηλώσῃ πὼς θέλει καὶ τὴν ἔχτει μὲ συνείδηση.

Ἡ προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ παρουσιάζεται ἀπ' τὸν τρόπο πού ἐκπληρώνει τὸν προορισμὸ του! Πὼς διακρίνομε ἀμέσως τοὺς καθυστερημένους, τοὺς δραστήριους, κείνους πού ἔχουν συνείδηση, ἐπιμονή! Ὑπάρχουν παιδιὰ πού ἔχτει τοὺς καθήκον τους μὲ συνείδηση, ἄλλα πού τὸ ξεχνοῦν καὶ τὸ ἀναθέτουν σ' ἄλλους συντρόφια τους. Ὅμως γενικὰ ἐκπληρώνουν καλὰ τὸν προορισμὸ τους κι εἶναι περήφανα γιὰ τὴν εὐθύνη πού τοὺς ἐμπιστεύονται.

Προσπαθοῦμε νὰ μορφώσουμε τὴ συνείδηση τοῦ παιδιοῦ τραβώντας τὴν προσοχή του σὲ ὅ,τι εἶναι καλὸ ἢ κακὸ ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῶν καθημερινῶν πράξεων, μυώντας τὸ στὴ ζωὴ μὲ γεγονότα παρατηρημένα, μὲ διηγήματα καλὰ διαλεγμένα.

Τελειώνουμε τὴν ἡμέρα μὲ τὴν ἀνάγνωσή μιᾶς ἱστορίας. Τὸ παιδί ὅταν τὴν ἀκούει αἰσθάνεται θαυμασμὸ, χαρὰ, ἀποδοκιμασία, λύπη καὶ συχνὰ ἐκδηλώνει μὲ θόρυβο τὰ αἰσθηματά του. Δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση. Μέσα στὴν καρδιά του καὶ στὸ μυαλό του θὰ φυτρώσῃ ἡ πολυτίμη σπορὰ τῶν μεγάλων ἀρετῶν τοῦ ἀνθρώπου.

ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ

Οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ τιμωρίαι ἔχουν καταργηθῇ στὴν τάξη μας. Τὸ παιδί πού δὲν ἔπραξε καλὰ ἀναγνωρίζει τὸ λάθος του καὶ πασχίζει νὰ μὴν τὸ ξανακάνῃ. Δὲν παραβάνουμε ποτὲ τὸ παιδί μὲ τ' ἄλλα του συντρόφια, μὰ μὲ τὸν ἑαυτὸ του. Προσπαθεῖ νὰ καλῶτερέψῃ.

Τὰ παιδιὰ εἶναι ἐλεύθερα. Θέλοντας νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸ ὑπάρχον ὄλιγὸ μὲ τρόπο ὅσο τὸ δυνατόν καλύτερα, τοποθετήσαμε τὰ θρανία ὄχι τὸ ἕνα πίσω ἀπ' τ' ἄλλο, ἀλλὰ σὰν πέταλο. Ἐτσι τὸ παιδί κινεῖται καὶ κυκλοφορεῖ εὐκολώτερα, ἡ δασκάλα ἐπιβλέπει καλύτερα τοὺς μικροὺς τῆς μαθητῆς. Αὐτὸ τὸ βάλσιμο ἔχει ἐπίσης ἕνα μεγάλο ὑγειονομικὸ πλεονέκτημα γιὰ τὴν ἀσθενεῖα τὴν ἐπαφή μεταξὺ τῶν παιδιῶν καὶ τὴ μετὰδοσὴ ἀρρώστειας.

ΔΕΛΤΙΑ

Ἐχομε καταργηθῇ καὶ τὴ χρῆση κοινῶν δελτίων· τὰ ἔχομε ἀντικαταστήσει μὲ μιὰ ἀναφορὰ πού δίνει ἀκριβῆ ἀνάλυση καὶ ἀρκετὰ πλήρη τῆς ψυχολογικῆς κατάστασης τοῦ παιδιοῦ.

Οἱ ἀπαντήσεις τῶν γονέων ἀποδείχνουν πὼς αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ τοὺς ἐνδιαφέρει ζωηρά.

Ἐχει ἐπίσης ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς γονεῖς καὶ δασκάλους νὰ παρηγορηθῶν καλύτερα τὰ παιδιὰ.

Αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ ἔχει ἐπίσης σκοπὸ νὰ δημιουργήσῃ ἕνα πικρὸ στενὸ δεσμὸ μεταξὺ σχολεῖου καὶ οἰκογενείας.

Ἴδου τὶ περιέχει μιὰ τέτοια τρίμηνη ἀναφορὰ:

Σωματικὴ κατάσταση: Μοῦ φαίνεται καλή.

Στὴ γυμναστικὴ εἶναι πολὺ ἀδέξια. Δυσκολεύεται πολὺ στὴν ἐχτέλεση ἑνὸς παραγγέλματος.

Στὰ παιγνίδια εἶναι δισταχτικὴ καὶ φοβιστέρα.

Πνευματικὴ κατάσταση: Ἡ Ἄννα εἶναι παιδί προικισμένο μὲ πολὺ καλὸ μυαλό. Εἶναι λυπηρὸ πού ὑπάρχει μιὰ ἀρκετὰ παρατηρημένη κατωτερότητα σὲ κίνηση. Ἡ Ἄννα ἔχει μιὰν ἐξαιρετὴ ἀντίληψη, μιὰ καλὴ παρατήρηση, ὅμως μιὰ πολὺ ἀνεπτυγμένη φαντασία. Ἐχει πιά μιὰ κάποια προσωπικότητα, ἔχει τὸ ἐγὼ τῆς καὶ ξαίρει πάντα τέλεια πού θέλει νὰ φτάσῃ.

Παρατήρηση: Πολὺ καλὴ δουλειά. Φέρνει πάντα στὶς παρατηρήσεις τῆς μιὰ προσωπικὴ σημείωση κι ἐκφράζει τίς παρατηρήσεις μὲ ὕφος χαριτωμένο καὶ μὲ τρόπο πού κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον. Ἐνδιαφέρεται πολὺ γιὰ κάθε τι πού γίνεται στὴν τάξη.

Μέτρο: Πολὺ καλὴ δουλειά.

Μηχανικὴ ἀριθμητικὴ: Πολὺ καλά.

Προβλήματα: Πολὺ καλά.

Ἀφηρημένη ἐκφραση: Ἐκφράζεται μὲ μεγάλη εὐκολία καὶ μὲ τρόπο ὅλος διόλου πρωτότυπο καὶ προσωπικό.

Συζητήσεις: Πολὺ καλὴ δουλειά. Ἐχει μιὰ μεγάλη εὐκολία νὰ ἐκφράζεται γιὰ ὅποιοδήποτε θέμα. Ἐκθέτει ἀργά, σίγουρα καὶ χωρὶς καμιά δειλία. Δοκιμάζει πολλὴν εὐχαρίστηση γι' αὐτές.

Ὁρθογραφία: Πολὺ καλὴ ἐργασία.

Ἀνάγνωσι: Πολὺ καλὴ ἐργασία. Ἡ Ἄννα ἔχει ἐξαιρετὴ ὀπτικὴ μνήμη. Κάνει πιά σύνθεση καὶ πολὺ γρήγορα θὰ διαβάσῃ. Ἐνδιαφέρεται πολὺ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς εἶναι νὰ διαβάσῃ σὲ βιβλίο.

Ἐκφραση συγκεκριμένη: Ὅταν βάλθηκε νὰ γράψῃ εἶχε μιὰ πολὺ μεγάλη δυσκολία πού ὑπερπηδήθηκε πολὺ γρήγορα.

Γραφή: Ἡ πρόοδος πού ἔκαμε ἡ Ἄννα δὲν εἶναι πιστευτή.

Πλαστικὴ: Κι ἐδῶ ἔχει πρωτοτυπία.

Κοπτικὴ: Ἀρκετὰ ἀδέξια. Πρέπει νὰ ἀσκηθῇ πολὺ.

Σχέδιο κτλ. Ἀγαπᾷ πολὺ τὸ σχέδιο. Πολὺ προσωπικὸ καὶ πρωτότυπο.

Κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ κατάσταση: Τὸ φέρισμα τῆς Ἄννας εἶναι πολὺ χαριτωμένο. Στὴν τάξη εἶναι πολὺ εὐαίσθητη, διαχυτικὴ, πολὺ χαρούμενη ὅταν πετυχαῖν μιὰ δουλειά. Προσπαθεῖ ἀδιάκοπα νὰ μ' εὐχαριστῇ. Στὸ διάλειμμα παίζει μὲ ἡρεμία. Ἀναζητεῖ συντροφιά μὲ τὰ πικρὰ δυνατό καὶ τὰ πικρὰ ἀδύνατα.

Μὲ τοὺς συμμαθητῆς τῆς εἶναι πολὺ ἐπιφυλακτικὴ. Δὲν ἔχει φιλενάδα. Ζεῖ τὴ μικρὴ τῆς ζωὴ.

Μὲ τοὺς δασκάλους ἡ Ἄννα εἶναι πολὺ χαριτωμένη, φιλόστοργη, περιποιητικὴ. Πάντα θέλει νὰ κἀν καλὸ. Ἐχω πολλοὺς ἐπαίνους νὰ τῆς ἀπευθύνω.

Ἀριθμὸς ἀπουσιῶν: 15.

» **καθυστερήσεων:** 12.

Ἡ δασκάλα

Ἡ Διεύθυνση

Παρατηρήσεις γονέων:

Νὰ ἐπιστραφῇ στὴ διεύθυνση

Ἡ Μέθοδος αὐτὴ ἂν καὶ βασίζεται σὲ μιὰ βαθειὰ γνώση τοῦ παιδιοῦ δὲν ξέφυγε ἀπὸ πολυάριθμα παράπονα. Τὰ παράπονα αὐτὰ τὰ ἔκαμαν γονεῖς μετρίων μαθητῶν ποὺ καθιστοῦσαν τὸ σχολεῖο ὑπεύθυνο γιὰ τὴν ἀποτυχία τῶν παιδιῶν τους. Ἡ—κι αὐτὸ εἶναι πολὺ σοβαρὸ—κριτικάρουν καὶ καταδικάζουν τὸ Μικρὸ Σχολεῖο πρόσωπα ποὺ δὲν ἔχουν μπῆ ποτὲ μέσα σ' αὐτό.

Ἐνα παιδί ποὺ θγαίνει ἀπ' τὸ σχολεῖο Decroly, λένε, δὲν ξαίρει οὔτε νὰ διαβάξῃ, οὔτε νὰ γράφῃ, οὔτε νὰ λογαριάξῃ. Καὶ δὲν παραδέχονται πὼς ἀπόχτησε ἄλλες γνώσεις, πὼς ἀναπτύχθηκε πνευματικά, πὼς ἔχει κρίση καὶ λογικὴ, πρωτοβουλία, προσωπικότητα, πὼς εἶναι δραστήριο καὶ ἀγαπᾷ τὴ δουλειά του. Ἀλλὰ τί εἶναι ὅλες αὐτὲς οἱ ἀρετὲς μπρὸς στὰ τρία κλειδιά τῆς διδασκαλίας: τὴν ἀνάγνωση, γραφὴ καὶ ἀριθμητικὴ;

Καὶ σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ τελευταῖο ἀκόμη, τὰ πειράματα ποὺ ἔγιναν, ἀποδείχνουν πὼς ἡ μέθοδος Decroly ἐφαρμοσμένη, ὅπως ἐπινοήθηκε, παρουσιάζει ἔχτος ἀπὸ τὰ τόσα πλεονεχτήματα ποὺ τῆς ἀναγνωρίζουν, καὶ αὐτό: πετυχαίνει στὴ γραφὴ, ἀριθμητικὴ, καὶ ἀνάγνωση ἀποτελέσματα ἀνώτερα ἀπὸ κείνα ποὺ πέτυχαν ὡς τώρα οἱ κοινὲς μέθοδοι.

ΤΕΛΟΣ

Σημ. Μετ.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ τῆς Διδασ. Ημαῖδε ἔχτος ἀπὸ τὸ θεωρητικὸ μέρος, ποὺ πέρασε ὅλο στὴ σειρά αὐτῆ τῶν «Γραμμάτων», ἔχει καὶ τὸ πρακτικόν, τὴν ἐφαρμογὴν ποὺ ἔκαμε ἡ ἴδια σὲ διάφορα δημοτικὰ σχολεῖα τῶν Βρυξελλῶν. Αὐτὸ τὸ μέρος θεωρήσαμε περὶτὸ νὰ τὸ μεταφράσουμε. Κίθε δάσκαλος ἢ δασκάλα ἔχοντας ὑπ' ὄψει τὸ θεωρητικὸ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἄς τὸ ἐφαρμόσουν στὸ δικὸν τους σχολεῖον μὲ τὰ δικά τους παιδιά καὶ ἄς γράψουν αὐτοὶ τὰ ἀποτελέσματα ποὺ θὰ ἔχῃ ἡ δική τους ἐφαρμογὴ, ἐκπληρώνοντας ἔτσι τὴν ἐπιθυμία τοῦ μεγάλου Παιδαγωγοῦ Decroly πὼς ὁ κάθε δάσκαλος ἢ δασκάλα πρέπει νὰ ἔχῃ στὴν τάξιν του, στὴ διδασκαλίαν του καὶ γενικὰ στὴ δουλειάν του μορφὴν πολὺ προσωπικὴν.

ηε/μκ/373

ΡΑΨΑΝΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ · ΤΕΧΝΗ · ΑΓΟΓΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Π. ΞΙΦΑΡΑΣ. Ἡ σάτυρα κ' ἢ Ἑλληνική Κοινωνία.—Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ. Αἴλουρος καὶ κότες. Ἄετός καὶ Καρακάξα.—Σ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ. Σιμῶ στή λίμνη.—Μ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ. Πρὸς τὸ Αὐτρωμό της.—ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΛΑΣ. Στὸν Πλάτωνα Νουμίδα (Ὁράτιος).—ΣΠ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Κύκλωψ (Θεόκριτος).—Α. ΗΑΜΑΤ'ΔΕ. Ἡ Μέθοδος Decroly, (Μετάφραση Ἀγλαίας Μεταλλινού).—ΠΟΙΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΗ ΔΑΣΚΑΛΟΣ.—Τὸ παιχνίδι τοῦ παιδιοῦ.—ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ: ΜΟΥΣΙΚΗ—ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ—ΓΛΥΠΤΙΚΗ—ΒΙΒΛΙΑ.

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1934

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. 7

ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΤΕΧΝΗ - ΑΓΩΓΗ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

<i>Συνδρομή για ένα χρόνο</i>	<i>δρ.</i>	<i>75</i>
<i>Για Σχολικὰς Ἐφορείας καὶ Νομικὰ Πρόσωπα</i>	<i>»</i>	<i>100</i>
<i>Για τὴν Ἀμερικὴν Δολλάριον</i>	<i>»</i>	<i>1</i>
<i>Για τὸ λοιπὸν Ἐξωτερικὸν</i>	<i>»</i>	<i>125</i>

Χρηματικὰ ἐμβάσματα εἰς τὸν ἑκδότην

A. ΡΑΛΛΗΝ Εὐριπίδου 6

ΓΕΝΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Περιοδικὸν δημοσίευμα ἐκδιδόμενον κατὰ διμηνίαν καὶ περιέχον πάντα τὰ ὑπὸ Ἑλλήνων ἐκδιδόμενα καθ' ἑκάστον διμηνιον βιβλία, ὡς καὶ βιβλιογραφικὸν κατάλογον παλαιῶν καὶ δυσσευρέτων ἐκδόσεων.

ἘΞΕΔΟΘΗΣΑΝ ΤΡΙΑ ΤΕΥΧΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΡ: Ε. ΙΩΑΝΝΟΥ (ΣΤΕΛΛΟΥ ἩΓΡΑ)
Βιβλιοφύλακος Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης

Ἐτησίαι συνδρομὴ Δρχ. 50. Τὸ τεῦχος Δρχ. 10.

ΑΠΟΤΑΝΘΗΤΕ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗΝ :
ΒΙΒΛΙΟΠΩΕΙΟΝ

ΕΥΤΥΧΙΟΥ Γ. ΒΑΓΙΟΝΑΚΗ

ΑΘΗΝΑΙ—ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 56Α^α (Ἐναντι θεάτρου «Ὀλύμπια»).

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΑΘΗΝΑ,"

A. I. ΡΑΛΛΗ

ΑΘΗΝΑΙ - ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6

Νέες Έκδόσεις για σχολικές γιορτές.

- 1) **Ἡ δασκάλα τῆς Γαλλικῆς** Κ. Πογγή
(Κωμωδία — φάρσα διασκεδαστικωτάτη. Ἡ μουσική της εἶναι τονισμέ-
νη ἀπὸ τὸν κ. Παύλοβιτς). Δρ. 15.—
- 2) **Παιδικὰ τραγούδια** Δ. Παύλοβιτς
Ἡ νέα αὐτὴ συλλογὴ περιέχει 24 τραγούδια δίφωνα, τρίφωνα καὶ τε-
τράφωνα καὶ 4 Ἑλληνικοὺς χοροὺς. » 30.—
- 3) **Παιδικὴ Σκηνή.** Εὐφ. Λόντου—Δημητρακοπούλου.
Ἡ συλλογὴ αὐτὴ περιλαμβάνει ποιήματα, δράματα καὶ κωμωδίες ἀπὸ
κεῖνα ποὺ παίζονται στὴν Παιδικὴ Σκηνή, τὴν ὁποῖαν ἱδρυσεν ἡ κ.
Δημητρακοπούλου καὶ ἡ ὁποία τόσο πετυχημένα ἐργάζεται. » 25.—

Προηγούμενες ἐκδόσεις.

- 4) **Αἶψ' ἀπ' ὄλα γιὰ τὰ παιδιά μας.** Τόμ. Β'.
(Συλλογὴ ποιημάτων, διαλόγων, δραμάτων καὶ κωμωδιῶν). » 30.—
- 5) **Λογοτεχνικὸ Παιδικὸ Θέατρο.** Κ. Παπαχαραλάμπους. » 12.50
- 6) **Θέατρο γιὰ μεγάλα παιδιά.** Σπεράντσα—Παπαδήμα. » 10.—
- 7) **Σχολικὲς λωμωδίες.** Α. Μεταλλينوῦ. » 15.—
- 8) **Ἡ Ἑλλάς στὴ Σαλαμίνα** (ἔμμετρο δράμα) Παναυλῆ. » 12.50
- 9) **Τὸ Κιδώνι** (κωμωδία). » 7.50
- 10) **Νύχτα μὲ φῶς** (δράμα) Μάλωση. » 10.—

Παιδαγωγικὲς ἐκδόσεις.

- 11) **Τὸ νέο δημοτικὸ σχολεῖο.** Decroly, μετάφ. Μεταλλينوῦ. » 15.—
Τὸ παιδί καὶ τὸ σπῆτι, Liber, μετάφ. Α. Μ. Ι. Μ. » 40.—
Ὁδηγὸς ἐκθέσεων Α. Μεταλλينوῦ καὶ Παπαδήμα. » 30.—
Ἡ χειροτεχνία στὸ δημοτικὸ σχολεῖο Α. Μεταλλينوῦ » 30.—
Πεσταλότσης Παπαμαύρου. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του. » 75.—
Σύγχρονες Ἀμερικανικὲς Θεωρίες καὶ ἔρευνες, Γ. Παπανικολοπούλου » 25.—
Σχολικὸς Κήπος, Χ. Κατσαφούρου » 15.—
Διὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν Πολιτειολογίαν τὸ καλύτερον βοή-
θημα «**Θεωρία τοῦ Κράτους**» Δ. Βεζανῆ ὕφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστη-
μίου Ἀθηνῶν. » 100.—
Διὰ τοὺς Νομικοὺς «Ἐμφανίδεις τοῦ Ἐγκλήματος» Χ. Τζωρτζοπού-
λου Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης » 100.—

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Μ. ΖΗΚΑΚΗ

ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - ΑΘΗΝΑΙ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

1000 - 1930

ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

ΤΙΜΗ ΔΡ. 65 ΔΕΜ. 80

(Διά τὰς ἐπαρχίας δραχμὰς 10 ἐπὶ πλέον διὰ ταχυδρ.)

Εἶναι γνωστὸς στὸ διανοούμενο κόσμον ὁ ἱστορικὸς καὶ ἐρευνητὴς τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας κ. Ἡλίας Βουτιεριδῆς.

Μὲ τὸ ἔργον του αὐτοῦ, ὁ εὐγγραφεὺς, ἂν καὶ τὸ τιτλοφορῇ σύντομη Ἱστορία, μᾶς δίνει μιὰ πλήρη καὶ ἐξακριβωμένη ἐξιστόρηση τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας μας.

Ἡ σύντομη Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας πληροῖ ἓνα μεγάλο κενὸ ποὺ παρουσιαζόταν στὸν τόπον μας. Κάθε διανοούμενος θὰ αἰστάνθηκε ἀνακούφιση ποὺ ἀπόκτησαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ λογοτέχνη κ. Ἡλίας Βουτιεριδῆ

Ἡ χάρις τοῦ Θεογένη Ν. Ἐλατου δεμ. δρ. 60.

Πρωτότυπον ἱστορικὸν παιδικὸν ἀνάγνωσμα ἐγκεκριμένο ἀπὸ τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον γιὰ τὶς σχολικὰς βιβλιοθήκας.

Ἡ ἐξοδος τοῦ Μεσολογγίου Χ. Εὐαγγελάτου δρ. 15.

Τρίπρακτον θεατρικὸν ἔργον μὲ ἱστορικὸν θέμα τὴν ἡρωϊκὴν ἐξοδὸν τοῦ Μεσολογγίου. Κατάλληλον γιὰ σχολικὰς γιορτὰς.

Ἡ ἅπασα ὕλη τοῦ δημ. σχολείου τόμος Α'. δεμ. δρ. 60.

Περιέχει ὅλη τὴν ὕλην τῶν τεσσάρων κατωτέρων τάξεων τοῦ δημ. σχολείου σύμφωνα μὲ τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα.

Ἡ ἅπασα ὕλη τοῦ δημ. σχολείου τόμος Β'. δεμ. δρ. 80

Περιέχει ὅλη τὴν ὕλην τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων.

Ἀποστέλλονται οἱ δύο τόμοι τῆς Ὑλῆς ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν.